IV. KEJLSTRUP 1850-1900: KØBMAND, BAGER, TØMRER, SMED, SKOLE, MISSIONSHUS

De øvrige dele af Kejlstrups historie findes som særskilte artikler: del 1 om Kejlstrups oprindelse, del 2 om Kejlstrups 12 gårde, del 3 om de ældste huse i Kejlstrup, og endelig del 5 om Kejlstrup fra 1900 til i dag. Her følger del 4 om 1850 – 1900.

INDHOLDSFORTEGNELSE AF DEL 4 OM KEJLSTRUP 1850 - 190:

Købmandsgården, Kærtoften 9, matr. 7 b
Bageren, Kærtoften 3, matr. 7 d og 7 f
Nabohuset til bageren, Kærtoften 5, matr. 7 h
Tømreren, Kærtoften 1, matr. 7 e
Skolen, Kærtoften 2, matr. 8 c
Englunden, tækkemandens hus, Stenbjergvej 6, matr. 16 b
Smedjen, Stenbjergvej 9, matr. 12 d
Da Nødager og Feldballe gik hver til sit
Missionshuset og Indre Mission i Kejlstrup, Stenbjergvej 13, matr. 1 b
"Kokkehuset"

Med enevældens afskaffelse kom demokratiet til Danmark i 1848 - året efter vedtoges den første grundlov.

Det nye demokratiske system byggede på liberalismens principper. Til disse hørte også næringsfrihed - enhver skulle have ret til at drive det erhverv, man havde lyst til. Næringsfriheden blev indført allerede i grundloven som en løfteparagraf, og den endelige lovgivning fulgte i 1857.

Loven om næringsfrihed betød, at købstæderne mistede deres gamle monopol på handel og håndværk. Herefter kunne enhver slå sig ned som købmand, bager, skomager eller hvad som helst andet, i selv den mindste landsby.

Næringsfriheden kom til at betyde, at mange tidligere landsbyer udviklede sig til lokale centre for handel og håndværk - også helt nye byer opstod i tomrummet mellem de større købstæder. Eksempler på sådanne større nye byer er Hornslet, Rønde, Ryomgaard, Kolind, Trustrup og mange flere.

Men i de små landsbyer blev der nu også plads til lokale handlende og håndværkere, der først og fremmest forsynede landsbyens egen befolkning med varer. F.eks. i Kejlstrup: her blev der efter næringsfrihedens indførelse plads til både købmand og

bager - og flere håndværkere.
Samtidig oplevede man en voldsom befolkningstilvækst på landet. Årsagerne er mange: bedre ernæring, hygiejne, lægehjælp. Mange af de nye indbyggere måtte som unge eller voksne søge væk fra landsbyen - de fleste søgte ind til byerne, hvor der var gode erhvervsmuligheder i den opvoksende industri. Andre udvandrede til USA og Canada.

Men befolkningstilvæksten betød, at der blev mange børn på landet, og da forståelsen for betydningen af uddannelse også var stigende med demokratiets indførelse, så byggedes der skoler i hobetal i landområderne. I 1800-tallets anden halvdel kom der skoler i Følle, Rønde, Rostved, Bjødstrup, Feldballe - og naturligvis også i Kejlstrup.

Vi skal i det følgende se, hvilke konsekvenser de nye muligheder fik i Kejlstrup.

Købmandsgården, Kærtoften 9 (matr. 7 b)

Hovedbygningen til købmandsgården i Kejlstrup, det nuværende Kærtoften 9, stammer tilbage fra ca. 1890.

Vi ved imidlertid, at der har været drevet købmandshandel i Kejlstrup også før 1890. Dorthea Vester fortæller i sine erindringer, at hun og Chr. Vester efter deres giftermål drev købmandsforretning i Feldballe i et par år, så det har været fra ca. 1883 til 1885. Derefter flyttede de til Kejlstrup for at overtage Vesters forældres købmandsbutik (han havde altså ikke det der med handel fra fremmede!), fordi Vesters mor var blevet alene, og hans brødre med familie var udvandret til Amerika.

Hvor butikken har ligget kan ikke ses af erindringerne. Men Dorthea Vester kan fortælle, at det ikke gik så godt med butikken, for "det passede ikke far (d.v.s. Chr. Vester) at stå i butik" - han ville hellere ud og handle med kreaturer, og så måtte Dorthea passe butikken sammen med huset og barnet, der kun har været et år gammelt - snart kom endda endnu et barn til. Hun fortæller:

"Jeg havde en lille pige til hjælp, men det var nu ikke så let at klare os i denne by. Der var megen selskabelighed - de fleste af mændene var delvis fordrukne. Vi var jo unge, 24 år gamle, og skulle være med i alt, og mange kom i vort hjem. Så da vi havde været der i tre år måtte vi sælge forretningen til Marinus Sørensen, og så gjaldt det om at finde et nyt hjem - bort fra byen skulle vi. Far (d.v.s. Vester) købte så en fallit ejendom i Krakjær, en egn det modsatte af Kejlstrup..." (det kan så tilføjes, at familien først levede i den yderste fattigdom i Krakjær, men efter et par år kom op igen, så de i 1891 kunne flytte tilbage til Kejlstrup, hvor de en tid boede til leje i Justegården).

Købmandsgården er det gamle stuehus til Justegården[i]. Derfor husker Dorthea Vester sandsynligvis forkert. Sagen må være, at Vesters har forpagtet butikken af Marinus Sørensen, og da de forlod butikken, er den gået tilbage til Marinus Sørensen på

Justegården. Marinus Sørensen har derefter forpagtet købmandsgården ud til Kirstine Mikkelsen, der kom fra Århus sammen med sine to børn. Hun havde haft en høkerbutik i Århus, så hun var vant til at drive butik. Hun var søster til smed Jens Peter Sørensens kone Anne Mette, og hun må have giftet sig til navnet Larsen i Århus, idet begge børnene Amalie og Mikael hed Larsen til efternavn.

Kirstine Mikkelsen giftede sig med Marinus Sørensens karl Søren Rasmussen. De drev herefter købmandsbutikken sammen. Søren Rasmussen købte også Vandgården af Marinus Sørensen. Kirstine og Søren Rasmussen fik selv to sønner, hvoraf den ene, Rasmus, overtog købmandsgården, den anden, Albert, overtog Vandgården.

Marinus Sørensen har måske solgt købmandsgården videre til købmand Rasmussen, da han selv flyttede ind i Justegården i 1892.

Købmandsgården til venstre i billedet, ca. 1910. Egnsarkivet

Søren Rasmussen var en driftig mand. I 1920 var han også med til at etablere det cementstøberi lige over for købmandsbutikken, som Niels Peter Nielsen og efter ham hans søn Johs. Nielsen drev i mange år.

Sønnen Rasmus Rasmussen, gift med Meta, overtog butikken omkring 1930, da forældrene var blevet for gamle. Den gamle købmand Rasmussen døde i 1933.

H. J. Bavnhøj husker butikken fra sin barndom i 1930´erne: ”Det var en rigtig gammel bindingsværksbygning uden egentlige butiksvinduer. Den lå med gavlen ud mod

gaden og en trappe med adgang fra begge sider. Her var byens eneste gadelys, som bestod af købmandens gadedørslampe, som var tændt, når han havde åbent, og det havde han om fredagen til kl. 8 og om lørdagen til kl. 9 aften.

Det var, hvad man forstår ved en rigtig lille blandet landhandel. Med skovle, grebe, kotøjr og alt isenkram på den ene side af disken, ja, også kopper og porcellæn og fade, og naturligvis en bænk til kunderne at sidde på. Her var stor livlighed på fredag og lørdag aftener, her samledes alle byens karle for at købe lidt tobak, sæbe og barbersæbe, men også for at få en sludder i varmen.

Bag disken fandtes alt det andet fra kaffe til brun sæbe i løs vægt, et lille skab med slik og chokolade og flødeboller. Der var også de nødvendigste ting i manufaktur, og så kunne vi knægte altid købe hundepropper til hundepistoler.

Købmanden havde en gammel bil til vareture, en Ford T-model i personvogn fra ca. 1923. Den havde nummeret V4353. Omme bag købmandens hus lå to gårde. I den ene af dem, Vandgården, boede købmandens bror".

Inger Knudsen fortæller, at hendes mor Meta Rasmussen hjalp til i butikken så længe, hun kan huske. Det samme gjorde de fem børn, der kom til efterhånden. I 1940'erne kørtes der landtur med hest, ellers foregik det med bil. Købmandsbutikken rådede i nogle år over den eneste telefon i Kejlstrup, og Inger fortæller, at Anders Foged fra Fogedgården, der handlede med heste, hver dag i middagspausen kom over for at telefonere til sine handelsforbindelser. Hun kan endnu høre ham for sig, når han anbefalede sine heste: "Den er såmænd så reel som nogen!" Hun fortæller videre:

"Mine forældre holdt op med butikken i 1965. Far var blevet syg, og mor holdt ud alene i butikken et års tid. Det var ikke realistisk at få en yngre købmand hertil, ingen ville kunne leve af det mere. Det gjorde selvfølgelig forfærdelig ondt at måtte dreje nøglen om, men der var ikke andet for[ii]".

Pakhuset til den gamle købmandsgård lå i sin tid langs Kærtoften, nord for butikken. Det er revet ned nu. Indgangen til butikken skete i gavlen fra den store dobbelttrappe ud mod Kærtoften, der er der endnu. Der var kontor og beboelse bagude, længst væk fra vejen.

De ældre i Kejlstrup kan endnu fortælle om det liv, der udfoldede sig omkring købmandsbutikken tilbage i 30'erne og 40'erne:

Butikken var afgjort centrum i byen. Her samledes de unge fra byen og oplandet lørdag aften, og det helt store nummer var flødeboller. Ind imellem var der store konkurrencer om, hvem der kunne spise flest flødeboller.

Købmandsgården fotograferet fra syd, ca. 1950. Egnsarkivet.

Om sommeren var der måske en tendens til også at samles oppe ved bageren længere oppe ad Kærtoften, fordi bageren havde de eftertragtede Bjødstrup is. Men ellers var det nede ved købmanden, det foregik.

Købmandsbutikken stod i sin tid i røde mursten og bindingsværk. Senere blev den malet helt rød - i dag er den gul, og bindingsværket er kommet frem igen.

Huset blev solgt til Lise Lindhardt og Søren Iversen[iii]. I dag ejes det af C. Borum og T. Jelsbech[iv].

Den gamle købmandsgård er i dag en af de mest maleriske bygninger i Kejlstrup og med bindingsværket og den gamle købmandstrappe er den stadig i stand til at fortælle historie - hvis man forstår at lytte.

Bageren, Kærtoften 3 (matr. 7 d og 7 f)
Den nuværende bygning er opført i 1875. Grunden er, som matrikelnumrene afslører, ligesom købmandsgården udstykket fra gård nr. 7 (nuværende Justegård).

Købmandsgården ca. 1960. I baggrunden Fogedgården. Egnsarkivet.

Bager Mikkelsen, 1909. Egnsarkivet.

Der lå intet hus på stedet i 1791 - det viser udskiftningskortet. Derfor er der god grund til at tro, at udstykningen af grunden er sket i 1875, samtidig med at huset er opført. Huset er næppe opført som bageri - oftest udviklede datidens bagerier sig ved, at private folk begyndte så småt at bage for folk, så et egentligt bageri udviklede sig gradvist[v]. Men der var bageri i huset så langt tilbage, som de ældre i Kejlstrup kan huske.

Grethe og Johs. Nielsen mener, at huset oprindelig var opført som aftægtsbolig til Justegården, nok i forbindelse med, at P. Jensen Just solgte Justegården. Nogle i byen har nemlig fortalt, at der boede en "fru Just" i huset i nogle år.

De kan også fortælle, at huset var meget småt, da Severin Mikkelsen og hans kone overtog det. Da de begyndte at drive bageri, skete det med en udendørs bageovn og selve bagearbejdet foregik i køkkenet. De fortæller:

"Den gamle bager var Severin Mikkelsen. Man gik direkte fra vejen ind i bagerbutikken, så var der bageri i udhuset bagude, der går på tværs af den øvrige bygning. Da Severin og hans kone Mette Katrine gik på pension kom de over i nabohuset Kærtoften

Karoline Mikkelsen. Egnsarkivet.

5 at bo. Her boede senere deres datter Karoline til sin død ca. 1960.

Efter Severin blev bageriet overtaget af sønnen Rasmus Mikkelsen, der var gift med købmand Rasmus Rasmussens søster. Han havde haft bageri ude på Helgenæs. Han kørte også landtur og solgte nogle rigtig gode otte-punds brød.

Han hentede grønne granpinde ude omkring om aftenen, og så lagde han dem i ovnen til tørring natten over. Når han så kom over i bageriet om morgenen, var kvistene knastørre og gode at fyre op i bageovnen med.

Rasmus Mikkelsen bagte selv wienerbrød, og han klarede også at lave kransekage til fester. Oprindelig lavede han også selv is, men det blev dog hurtigt til, at han aftog is fra Bjødstrup Mejeri, der lavede nogle fabelagtigt gode is. Så kom Sigvald tre gange om ugen med bilen fra Bjødstrup med det glimrende kølesystem, der bestod af råis blandet op med salt.

H. J. Bavnhøj husker bageriet fra 1930´erne: ”Bageren var gift med købmandens søster. Han stod tit ude og flækkede træ. Det var granstykker på ca. en meters længde. Han havde nemlig en rigtig gammel bageovn, hvor man stablede brændet ind og tændte ild. Når det havde brændt rigtig godt, og det havde røget længe af skorstenen op ad formiddagen, for han bagte ikke tidligt, så ragede han med en lang stang med et tværblad for enden alle gløderne ud igen. Så var ovnen varm, og brødet blev sat ind. Han bagte rugbrød, sigtebrød, franskbrød, wienerbrød og rundstykker, det sidste dog kun til søndagen, og de skulle købes om lørdagen. Brødet smagte godt, selv om jeg nok altid undrede mig over, wienerbrødet smagte af gran. Det forstår jeg bedre nu

senere, men vi syntes jo, at rigtigt wienerbrød skulle smage af gran. Han havde også en bil til landtur, en Chevrolet model 1928 nr. V4411, som for øvrigt var hans nye, gamle bil. Han havde også lige som købmanden haft en Ford T-model. Om søndagen holdt han søndagsskole i missionshusets lille sal, hvor han kom spadserende med kassen med negerdrengen, en sparebøsse, hvor vi kunne ofre vores femører. Negerdrengen nikkede som tak, når vi puttede en mønt ned gennem sprækken. Han var for øvrigt en udmærket søndagsskolelærer, aldrig noget med mørkesnak eller moralprædikener Han fortalte Bibelshistorie og vi sang "ingen er så tryg i fare…" o. s. v."

I den sidste tid holdt Rasmus op med bageriet og havde i stedet brødudsalg fra bageriet i Vrinners. Han holdt helt omkring 1960, men blev boende i huset. En datter, Ingrid, kom og hjalp lidt til og overtog senere huset efter forældrene. Hun solgte senere til Jan Janstrøm, der bor i huset nu. Han er maskinmester på Molsfærgerne."

Note marts 2021: huset er til salg for 2,3 mill. kr. Angives opført 1875, med udbygning 1909. Det kunne tyde på udvidelse, efter at Severin Mikkelsen havde overtaget dette år. Grund 726 m^2, bolig 179 m^2. Til salg igen april og juni 2024 for 2,2 mill. kr.

Nabohuset til bageren, Kærtoften 5 (matr. 7 h)
Nabohuset til bageren, ned mod købmanden, er opført så sent som ca. 1942.

Men før dette hus lå der et langt rødt bindingsværkshus, der sandsynligvis har været opført engang sidst i 1800-tallet, samtidig med de andre huse i gaderækken. Huset lå med gavlen helt op til vejen. Grunden til huset er - lige som de andre huses i rækken - udstykket fra gård nr. 7 (Justegården).

Huset fungerede som aftægtshus for det gamle bagerpar Severin Mikkelsen og hans kone i en periode. Jeg formoder, at de ejede huset. Der var to lejligheder i det, og i den anden lejlighed, længst væk fra vejen, var der lejere. Det var i 30'erne Jens og Ellen, der havde måttet opgive gård nr. 10. Jens Jensen blev kaldt "Jens Jacob", men det hed han egentlig ikke - det var faderen, der hed Jacob, og det navn havde så hængt ved.

Det var i Jens og Ellens lejlighed, der opstod brand i 1941. Det var noget med en petroleumslampe. Ellen var gået op på loftet med den, og så fik den fat i noget spindelvæv og det var nok til, at der var ild med det samme. Og da huset naturligvis var stråtækt, var det hele futtet af på ingen tid. Det har været ca. 1941. Else Sørensen fortæller:

"Jeg var en stor pige dengang, og jeg kan huske, at vores pige i Justegården kom råbende ind: "Det brænder! Det brænder!" Jeg troede først, det var i vores hus, men så fik jeg mørklægningsgardinerne til side og kunne se ilden omme fra Jens og Ellens hus. Jeg glemmer aldrig synet af ilden, der løb langs tagryggen - i løbet af meget kort tid var det hele et stort flammehav. Jens og Ellen kom ud derfra i undertøj og nåede

ikke at redde noget som helst. Det var frygteligt, for det var jo under krigen, og det var ikke til at få nyt af nogen ting.

Jens og Ellen kom om til os i Justegården og bo i et halvt års tid. Så købte de huset ud ad Egens-vejen (Kolkærvej). Deres yngste søn Karl bor der nu.

Ellen var i øvrigt kendt som en meget dygtig kogekone[vi]. Vi kaldte hende altid "Ellen kogekone". Hun arbejdede på Møllerup hos fru Carl, og jeg tror, at det første gilde, hun lavede mad til var min konfirmation i 1942. Derefter kom hun alle vegne. Hun kom også på Kalø, og hun var altid med, når der var studenterafslutning på gymnasiet.

De havde oprindelig haft en gård (Peter Knudsens, over for Sloths gård), men det gik ikke. Men Jens havde stadigvæk et par heste, som han kørte mælketur med. Hver morgen gik han ud til hestene i engene i Sengeløkke og fodrede dem, før mælketuren begyndte".

H. J. Bavnhøj husker også branden: ”Det skete ved, at gamle bager i den ene ende havde lejere, nemlig Jens Jakob Jensen og hans kone Ellen. Jens Jakob kørte en mælketur, han havde to små heste stående i en stald nede i sandmarken, ”nier i sånen”, som man sagde. Der var vel godt et par km derned, og der skulle han ned og hente hestene hver morgen sommer og vinter. Det må have været en drøj tur, kan jeg se i dag. Jens Jakob havde ejet nabogården til vores gård Vestergaard, og her husker jeg ham som noget af min tidligste erindring (Bavnhøj var født 1925, vfh). Han var gået fallit i landbrugskrisen og måtte af med gården. Udmarken, som var en sandlod, havde han beholdt, og der drev han lidt landbrug og havde i øvrigt også en granskov der, som han kørte rundt og solgte juletræer fra hver jul. Det var ikke jul, før Jens Jakob havde været i gården med juletræet. Han kone Ellen, gik lige som Kristine slagter ud på gårdene og hjalp til med storvasken, som kunne vare et par dage lige så lange som Kristine slagters. Det var netop sådan en morgen, hvor Ellen skulle skynde sig ud, at hun var gået op på loftet med en tændt petroleumslampe og var kommet for tæt på stråtaget, så huset brændte. Jeg var oppe til branden og så, hvordan vores karl Gunnar stod uden for spisekammer-vinduet og reddede porcelæn ud fra hylderne med en skovl. Gamle bager havde man i øvrigt nær aldrig fået ud, for han havde gemt nogle penge under gulvtæppet, og dem ville han redde. Branden medførte, at Jens Jakob og Ellen købte et godt hus, bygget i 1932, nede ved Egensvejen, og herfra gik Ellen ud som kogekone og var en meget dygtig og efterspurgt kogerske”.

"I min barndom kørte Jens mælk for Grønfeld Mejeri, Niels Laurids Nielsen (fra Skaarup, fra ejendommen efter de tre gårde) for Skaarup Mejeri og Marius Pedersen (fra den første af de tre statsejendomme) for det private Bjødstrup Mejeri", husker Ole Laursen[vii].

Johs. Nielsen husker, at Jens og Ellens søn Karl havde for vane at lægge sig ud til

hunden i hundehuset, når far og mor var gået på arbejde tidligt om morgenen. Der var jo varmt og trygt. Her lå han så, til han skulle i skole...

Efter branden blev det nye hus bygget til Severin og hans kone. Efter dem boede datteren Karoline der nogle år. Hun var ugift og havde været husjomfru på Møllerup. Efter hende blev huset købt af Karin og Verner Kruse, derefter Hanne og Henning Kiel, der solgte til de nuværende ejere Elizabeth og Klaus Højlund Andersen. De har netop (1996) bygget til mod øst.

Det er i øvrigt Elizabeths bror Jan, der har købt bageriet ved siden af.

Tømrerhuset, Kærtoften 1 (matr. 7 e)
Huset er opført omkring århundredskiftet. Da der ikke er noget hus på stedet på udskiftningskortet, og da grunden lige som de andre huse langs Kærtoftens østside er udstykket fra gård nr. 7 (Justegården), må vi regne med, at det er det første hus på stedet.

Omkring århundredskiftet har huset været ejet af Peter Sørensen, kaldet Peter Snedkeren. Så der har været drevet tømrervirksomhed fra huset fra begyndelsen. H. J. Bavnhøj fortæller om 1930´erne: "Peter Snedker havde både snedker- og tømrerværksted, og her blev lavet alt, vinduer med små ruder og sprosser, og her lugtede altid rart af friskhøvlet træ. Peter Snedker solgte forretningen og byggede sig et hus i urtehaven, som lå lige overfor, det var i 1933, og så kom tømrer Anders Andersen i stedet".

Den gamle tømrer Anders Andersen købte hus og tømrervirksomhed af Peter Snedkeren i 1933. Han havde sin svoger boende ovenpå, og her indrettede han barbersalon i kvisten, der ses endnu. Da Kirstine Mogensen og tækkemanden også var habile med en saks var der virkelig konkurrence i frisørfaget i byen i 30'erne og 40'erne.

I 1948 købte tømrer Leo Thomsen hus og virksomhed. Han byggede nyt værksted overfor, på Østervej 2, i 1963. Her havde hidtil ligget et tolænget bindingsværkshus, som Leo Thomsen lod rage ned. Bindingsværkshuset var en af de oprindelige jordløse huse i Kejlstrup, tilbage fra udskiftningen, hvor det fik matrikel nr. 20.

Leo Thomsen stammede fra Vestjylland. Han var aktiv inden for tømrer- og murerfaget på Djursland, og formand for foreningen i Randers Amt i over 25 år. Han var også med i mesterforeningens hovedbestyrelse i København i mange år, lige som han var aktiv i Socialdemokratiet[1]

En af Leo Thomsens svende hed Anders Andersen, rent tilfældigt det samme navn som

[1] Nekrolog i Århus Stiftstidende 27. dec. 2001

den gamle tømrer på stedet. Den unge Anders Andersen overtog tømrervirksomheden med værkstedet efter Leo Thomsen i 1980, mens Leo blev boende i huset på Kærtoften. Da han mistede sin hustru Julie Marie i 1993, flyttede han året efter til en andelsbolig i Rønde og solgte huset i Kejlstrup til Ellen og Ole Laursen, der indtil da havde haft Hvidkiergaard.

Notat 25. maj 2018: Ole Laursen døde for 6 -7 år siden. Han var en ildsjæl på Mols, bl. a. primus motor bag sommerfesten. Derfor søgte de frivillige omkring sommerfesten Tved-fonden (fra den tidligere Tved Sparekasse) om penge til årligt i ti år at uddele en pris på 5.000 kr. til en person, der har ydet en frivillig indsats ud over det sædvanlige i en længere periode på Mols eller Helgenæs. Nu søges der om kandidater. Tidligere er prisen gået til Per Damgaard, Gerda og Kurt Bøgh, Eva Andreasen og Hans Erik Mikkelsen. Prisen uddeles hvert år om lørdagen til sommerfesten.

Østervej 3 og Kejlstrupvej 31 A er i 2025 til salg for 1.148.000 kr. Meldes opført **1885**. Bolig 309 m2, grund 5180 m2.

Skolen, Kærtoften 2 (matr. 8 c)
Det stigende befolkningstal i 1800-tallets anden halvdel gjorde det nødvendigt at bygge nye skoler i landområderne. Mange steder her på egnen blev der bygget skoler i 1860'erne og 1870'erne. Kejlstrup skole er fra en lidt senere tid, nemlig fra 1890.

Skolen er bygget på en trekant mellem den nye Kejlstrupvej og Lottebakken. Trekanten var opstået, da Kejlstrupvejen var blevet rettet ud - før gik vejen til og fra Kejlstrup over Lottebakken. Grunden tilhørte lige som den øvrige jord nord for Lottebakken gård nr. 8, Clemensgården.

I sine velmagtsdage havde Kejlstrup skole 60 elever[viii]. Til gengæld skal elevtallet i skolens sidste år have været nede på seks[ix].

Da skolen blev grundlagt i 1890 udgjorde Feldballe og Nødager sogne én sognekommune. Skolens grundlæggelse er altså besluttet af det daværende Feldballe-Nødager sogneråd. De to sogne blev til to sognekommuner i 1909, fordi Feldballe følte sig rigere end Nødager på grund af skatteindtægterne fra Møllerup - man ville ikke være med til at give økonomisk tilskud til det fattigere Nødager. Sådan lyder i hvert fald den mest udbredte forklaring.

Kejlstrup skole, april 2025, foto VFH.

Indtil byggeriet af Kejlstrup skole skulle børnene i Kejlstrup gå den lange vej til skolen i Feldballe. Nogle mener, at Elisabeth Rosenkrantz også oprettede en skole i Kejlstrup (på Lottebakken, Østervej 4) lige som i Feldballe, men det har ikke kunnet bekræftes. Derimod er det en kendsgerning, at mange af de velhavende gårdmandsfamilier i Kejlstrup gik sammen om at ansætte en privatlærer. På denne måde har der været privatskole i Justegården en overgang. Marinus Sørensens søn Niels Sørensen giftede sig med en pige, der oprindeligt kom til gården som lærerinde - de udvandrede senere sammen til Amerika.

Som lærer i Kejlstrup blev pr. 1. nov. 1889 ansat den 42-årige vendelbo Carl Kristian Hedegaard, der var uddannet fra Gedved Seminarium og kom fra en stilling ved Strib Privatskole. Han var lærer i Kejlstrup til 1913. Skoleprotokollen fra hans tid vidner om de mange vanskeligheder med at få bønderne til at sende børnene i skole - undskyldningerne er mange, men de fleste drejer sig om, at børnene skulle hjælpe til derhjemme: køre hø ind, tørveskær, slagtning, i roerne o.s.v.[x] På skolebilledet fra år 1900 ses, at der da var godt 30 børn i skolen.

Carl Chr. Hedegaard havde haft et omtumlet liv, før han endte som enelærer i Kejlstrup. Det beretter leder af Grenaa Egnsarkiv om i en klumme i Djurslandsposten

7. august 2018:

Hedegaard var født i 1847. Hans forældre fik 12 børn, hvoraf dog kun de fem overlevede de første leveår. Hans far døde, da han var seks år gammel, så moderen måtte sætte børnene i pleje hos forskellige slægt og venner, mens hun selv rejste til København for at tage en jordemoder-uddannelse.

Hun var færdiguddannet i 1855 og fik ansættelse som jordemoder i Ålsø. Efterhånden som økonomien tillod det, kom børnene tilbage til moderen, der boede i Fladstrup.

Som ung blev Hedegaard optaget på seminariet i Lyngby ved Grenaa, men det blev for dyrt for moderen at betale for hans uddannelse, så han måtte ophøre og drog til søs for at tjene penge til at fortsætte uddannelsen. Efter to år til søs gik han i land i Australien, hvor han de næste 12 år arbejdede som landmand, tømrer og guldgraver. 1877 fik han tilladelse til at slå sig ned på kronens jord, i en lille hytte i ødemarken i bjergene, og her forsøgte han sig uden held som guldgraver i nogle år.

I 1880 var Hedegaard tilbage i Grenaa og genoptog nu læreruddannelsen ved seminariet i Gedved. 1887 var han færdig og fik stilling som lærer i Strib på Fyn. To år senere fik han stillingen som enelærer på hjemegnen, i Kejlstrup. Her virkede han til han gik på pension i 1913.

KEJLSTRUP SKOLE, OPFØRT 1889.

Schmidt, Jens, Enelærer; f. 7. Febr. 1886 i Floulev, Thyholm; Søn af Rentier Kristian Marinus S. og Hustru Mariane, f. Andersen; gift 23. Sept. 1921 m. Lærerinde Anna, f. Olsen, f. 25. Juli 1892 i Nørager, Allingaabro. N. Nissum Sem. 1909; Kursus i ordnede Lege og Boldspil, Gymnastik og Lersløjd; 18. Sept. 1909 Vikar Ginnerup Skole; 1. Nov. 1909 Hjælpelærer Frørup Skole, Fyn; 1. Aug. 1910 kst. og senere ansat i Døvling Skole pr. Kibæk; 1. Juni 1913 Enelærer Kejlstrup Skole; Medl. af Værgeraadet; Formand for Mols, Rønde og Omegns Biavlerforening 1925—33; Medl. af Bestyrelsen for Randers Amts Biavlerforening siden 1927.

Man må sige, at børnene i Kejlstrup fik en lærer, der havde en del livserfaring at trække på. Tilsyneladende var både børn og lærer tilfredse med hans virke. I hvert fald skriver han selv i sin dagbog: ”Børnene var mig altid hengivne og ville så gerne glæde mig med en god eksamen”.

Hedegaards personlige papirer, bl. a. en dagbog fra tiden i Australien, findes i dag på Egnsarkivet i Grenaa.

Efter Hedegaard blev Jens Schmidt, født i Thyholm, ansat som lærer i 1913, og han holdt helt til 1951, altså kun fire år før skolen lukkede. Så Hedegaard og Schmidt dækker stort set hele Kejlstrup skoles historie.

Inger Jensen gik i skole hos Schmidt 1933-40. Hun fortæller[xi], at Schmidt var "skrap", og at hans kone overtog undervisningen, når han var væk. Gymnastik blev dyrket ude i

skolegården, naturligvis i det normale tøj, så pigernes kjoler kunne godt blive lidt snavsede af det.

Skolebillederne fra 1930'erne og 1940'erne fortæller om et elevtal på mellem 30 og 50 i denne periode[xii].

Kejlstrup skole var i hele forløbet to-klasset. De tre første årgange gik i den lille klasse, de fire ældste årgange i den store klasse. Eleverne gik i skole hver anden dag, som det var normalen i landsbyskolerne dengang[xiii]. Det hører vel også med til billedet, at derudover gik så godt som alle
børn i søndagsskole.

H. J. Bavnhøj gik i skole hos Schmidt fra 1932 til 1940. Han fortæller om skolen og læreren:

"Skolen var – og er – et aflangt hus af røde sten og med tegltag. Der hørte et ret stort gråt cementhus til. Her var der garage til lærer Schmidts gamle høje Ford T, en model med kun én dør i siden, så man kunne komme til at sidde på enten for- eller bagsæde. I 1938 fik han en fabriksny Opel Super Six, seks cylindre, blå farve. Det var en absolut sjældenhed dengang, at folk købte en ny bil, så det var jo en sensation, og sådan noget betalte Schmidt kontant.

I udhuset var der et mægtigt kul- og koksrum. Her skulle to drenge skiftes til at hente kul til den store kakkelovn i skolestuen.

Så var der tre "små huse", d. v. s. gammeldags lokummer med bræt og spand, et til lærerfamilien, et til pigerne og et til drengene. Jeg har aldrig været derinde. Så var der et lille blikskur, tissehus til drengene. Udenfor var der en stor støbt beholder med låg, der fungerede som mødding. Her stod der et stort valnøddetræ, og når det hvert efterår bar valnødder, var det en sport at løbe en tur "om på de små huser", og kunne man i farten se en valnød på stien, så gjaldt det om skødesløst at få nødden sparket hen mod tissehuset og så få den samlet op. Somme tider røg den også ind i tissehuset, på gulvet og i rendestenen, men det tog vi ikke så nøje, den kunne jo skylles, og desuden havde den en skal udenom. Når det skulle foregå skødesløst, var grunden, at køkkenvinduerne vendte ud hertil, og så kunne "min kone" – således omtaltes fru Schmidt altid – jo se, at vi tog af valnødderne, og sladre til "min mand".

Ud mod gaden var der en række kæmpestore elmetræer, som stod foran bygningen og for enden af legepladsen, som med sine bomme og ribber også hed gymnastikpladsen. Gaden var altså en flot allé, ikke asfalteret naturligvis, og her kunne vi godt i lange tider spille langbold og drivbold, indtil læreren en skønne dag blev bange for uheld. Træerne skyggede meget ind i stuerne, men lærer Schmidt kom jo oppe fra Thys blæsende træfattige klima, så han hægede om træerne.

Der var en meget stor have til skolen, og her havde Schmidt 32 bistader, og når bierne sværmede, eller han skulle "klække dronninger" eller slynge honning, så kunne vi godt få "min kone" som lærerinde, hun var også uddannet som lærer, og vi var godt tjent med hende til afveksling.

Schmidt var også pionér på radioområdet, så derfor havde han ude i haven en 15 m høj træmast med barduner. Det var til luftantenne, som man skulle have dengang, hvis man ville høre radio. Helt oppe i toppen af masten havde han en vindfløj, klippet nøjagtigt ud i metal som en bi. Den morede Klemens store knægte sig med at skyde til måls efter med salonrifler, hvad de kunne gøre i det skjulte fra bunden af Lottebakken. Da vindfløjen en gang blev taget ned for at blive undersøgt, var der nogle og tyve huller, som smeden skulle lodde til. Det var almindeligt, at omtalte knægte eller karle gik og skød gråspurve i middagsstunden, og det hændte da også en dag, at jeg hørte en vildfaren kugle ramme jernbeslaget på bommene med et pling, så det kunne da nemt være gået galt. Det har jeg for resten prøvet flere gange, det at en kugle fra en salonriffel fløjter lige hen over hovedet eller ved siden af hovedet, så det er sært, at det er gået godt.

I skolestuen var der de rigtige gamle tomands-skoleborde, hvor man kunne gemme skifertavlerne under sæderne. Vi skrev og regnede på skifertavler med grifler i hele det første, måske to år, for Schmidt var sparsommelig. Så kunne der jo være en elev, der fandt ud af at skrive med griflen, så den hylede og fløjtede. Vi skulle have en lille klud og en lille flaske vand med i skoletasken for at viske tavlen ren. Det havde vi i et celluloidhylster af den slags, man brugte til håndsæbe, når man skulle ud at rejse. Det kunne komme til at lugte temmelig surt.

Jeg kom i skole i april 1932 og blev konfirmeret 31. marts 1940, og gik altså, som det var almindeligt, i skole i 8 år. Vi gik 6 timer hver anden dag, 4 år i "bette klass´" og 4 år i "stuer klass´". Pigerne sad til højre for læreren, og drengene til venstre. Den mest nedværdigende straf, der kunne overgå en dreng, var at blive sat over mellem to piger eller omvendt. Det har jeg prøvet én gang. Jeg syntes, pigerne lugtede grimt. En anden raffineret straf var at få barnepige. Det kunne man få, hvis man midt i timen skulle om på "de små huser". Da blev man spurgt, om man havde været deromme i frikvarteret, og havde man ikke det, så fik man en barnepige, det vil sige en af de store piger, som skulle sørge for, at man kom derom i frikvarteret. Det kunne være ret så irriterende, for en pige kunne udnytte sådan et hverv, som dog kun gjaldt for den samme dag, ret groft ved flere gange at gå og høre til, om man nu også havde været "omme på de små huser". "Tisse" turde en pige ikke sige højt til en dreng dengang. Den omvendte straf turde han dog ikke give pigerne. Sagde man blot, enten det nu passede eller ej, at man havde været deromme i frikvarteret, så var der intet i vejen.

En anden straf var eftersidning, hvis man ikke kunne sine lektier. Det vil sige, at man skulle sidde inde i alle frikvartererne og læse på lektien, bortset fra evt. besøg på de

små huse. Det har jeg da også prøvet. Løb man alligevel, kunne man være sikker på, at der nok skulle være en af pigerne, der sladrede. Man blev så hørt i lektien efter at de andre var gået hjem, men det varede ikke længe, for Schmidt gad ikke sidde ret længe.

Medens vi nu er ved straffene, så skal det også nævnes, at vi havde en tamp i skoleskabet. Det var et stykke finslået reb, der blev lagt sammen fire gange, og så kunne man få rigtigt tæv i bagdelen. Jeg har kun set den lige ved at komme i anvendelse, men den arme synder lovede bod og bedring, lige som slagene skulle til at falde. Men tom snak var det ikke. Min fætter Thomas fik så mange slag i enden, at han måtte blive hjemme i sengen nogle dage. Han havde skrevet på muren at "Lærer Schmidt er en stor torsk". Det var nu sært, at det gik godt, for min onkel Jens Peter var sognerådsformand, men han havde nu aldrig ret meget omsorg for sine børn.

Men Schmidt var en dygtig og omhyggelig lærer, ikke alene hvad lektierne angik, men også med hensyn til at bringe os indblik i samfundsforholdene, også ude i den store verden.

Af fag i skolen havde vi: regning, tabel skulle kunnes udenad hvad angik den lille tabel, dansk diktat, genfortælling, stil og oplæsning fra de kulturelle "Landsbyskolens Læsebøger", og hver uge skulle en af eleverne fortælle en lille historie, grammatikken eller "sproglære" blev terpet, der blev analyseret o. s. v. Vi havde "Nikolaj Nielsens Danmarkshistorie", også hans Bibelhistorie, Luthers lille katekismus, som skulle kunnes udenad med dens trosbekendelse og alle skriftstederne og de ti bud, en masse salmevers og salmer, geografi, Vilhelm Balslevs zoologi og botanik, fysik hvor vi lærte om elektricitet, vandpumper både suge- og trykpumper, dampmaskiner, magnetisme og alt sådant af praktisk interesse, vi havde adskillige instrumenter som elektrificermaskine, dampmaskine, messingkuglen, der udvidede sig ved opvarmning o. s. v. Vi havde sangtimer, hvor læreren spillede på violin, skønskrivning efter overintendant Over Jørgensens skrivehæfter. Om sommeren havde vi gymnastik ude på pladsen med ribber, bomme og springen over bukken, eller kurvebold, som mindede en del om nutidens basket ball.

Rundt om på væggene i klassen hang i flere lag nogle store karton- eller tykke papbilleder, der skildrede et eller andet erhverv, tørvegravning, bondens arbejde el. lign. og så blev et sådant billede taget frem, og så skulle der snakkes og diskuteres om emnet.

På væggen var der den fineste sorte tavle, jeg nogen sinde set gennem alle mine studieår. Det var simpelt hen helt glat sort læder. Der skulle vi op og lære at skrive på sort stor tavle, og det foregik som regel over en tegning i en bog, som alle skulle kommentere, og når klassen så var blevet enige om en sætning, skulle en af os skrive den på tavlen. Det kneb altid at holde linjen lige, der var jo ingen streger, så vi endte altid oppe i øverste højre hjørne, men øvelse fik vi da.

En gang om året var der "eksamen", d. v. s. overhøring, hvor skolekommissionen kom. Den bestod af præsten og et par mænd fra byen, oftest bageren. Så havde vi alle vores pæne tøj på og havde fået lidt penge at købe slik for. Det var en festdag.

Af og til kom også en omrejsende filmfremviser og viste film, f. eks. fra Ægypten. Der kunne også komme et omrejsende menageri med forskellige dyr, som abekatte, ja, slanger som lå på varmedunke i buret eller kassen. Engang blev sådanne to ca to meter lange slanger sluppet løs på gulvet i skolestuen. Ca hvert andet år kom en omrejsende fotograf og tog et skolebillede af hele klassen.

Om foråret kunne Schmidt godt sammen med os og "min kone" gå en tur i Kokkeskoven for at se på nyudsprungne bøge og finde planter. Schmidt var som sagt sparsommelig, men med sit honningsalg fra alle bierne, han solgte mest til faste aftagere i Aarhus, vi andre kunne næsten aldrig købe honning, havde han sparet sig penge, og for dem havde han bygget sig et flot sommerhus af røde sten ved Femmøller Strand. Det skulle hedde "Biernes gave", og det fik han pastor Jørgensen til at oversætte til latin, så det lød "Donum appium", som stod skrevet på huset. Der kørte bette klasse ned en gang om sommeren for at bade. Vi fik som regel købmanden og bageren til at køre, for de var faktisk de eneste foruden læreren, der havde personbiler. I de tre biler blev vi stoppet ind og tog på badetur med saftevand og kager.

Hvert andet år arrangeredes en udflugt for store klasse, så det blev til to for mit vedkommende. Den ene gik til Ikast og Herning med besøg på forskellige tekstilfabrikker og systuer og besøg på Herning Museum. Den anden gik til Struer, Oddesundbroen, som lige var indviet og videre ud til Vesterhavet og se de store bølger og høfder, hvad han havde fortalt os så meget livagtigt om, for han var født på et lille husmandssted ved Ydby Hede. Sådanne udflugter kunne han arrangere for en krone pr næse. Vi kørte jo gratis med DSB, og alene det var en oplevelse i sig selv.

De allerfleste skolebøger skulle vi selv købe og eje, da jeg gik i skole, det eneste, vi fik udleveret, var skrivehæfter, blæk og penne til penneskaftet, det var Chr. den Niendes skolepen, og anden pen måtte ikke bruges. Jeg glemte at fortælle om vores ABC. Det var Buchaves ABC for Børn. Jeg husker tydeligt billedet udenpå. Der så man børn springe og kravle gennem de tre ABC-bogstaver, akkurat som man kan se børn klatre gennem ophængte bildæk på legepladserne i vore dage.

Skolelæge var der jo ikke noget, der hed, men Schmidt interesserede sig meget for sygdom, måske lidt for meget, noget hypokonder, men det betød, at han holdt nøje øje med børnenes sundhedstilstand, så han sørgede for, at forældrene fik dem til læge. Vi fik øjne og ører prøvet et par gange om året. Han havde en øjenlægetavle, og så blev den hængt op et lyst sted, afstanden til den målt med tommestok, og så skulle vi prøves først på det ene øje, medens vi holdt "med hul hånd", blev det indskærpet, og så for

det andet øje o. s. v. Hørelsen blev ligeledes omhyggeligt kontrolleret. Alt i alt var det slet ikke nogen dårlig skolegang, og viden man fik i "den stråtækte", som man kalder det".

Så vidt H. J. Bavnhøj.

Efter Schmidt var der en kort tid en vikar Drassov på skolen, indtil lærer Skaarup overtog undervisningen de sidste år, før skolen blev nedlagt og eleverne overflyttet til den nye centralskole i Feldballe, der blev indviet i 1955. Da var der 15 elever tilbage i Kejlstrup[xiv] - den nye centralskole begyndte med et elevtal på 120 ialt.

Lærer Skaarup flyttede til Femmøller, og den gamle skole i Kejlstrup blev lærerbolig for en af de nyansatte lærere ved skolen i Feldballe, vist nok Helen og OrlaSørensen, hvorefter flere vikarer boede i den gamle skole. Senere Ketty og lærer Kaj Ove, der købte skolen af kommunen. Det var lidt kompliceret, fordi der hørte jord til skolen forskellige steder i byen ("skolelodder").

Efter Ketty og Kaj Ove overtog Lisbeth og Hans Henrik skolebygningen, og efter dem er det Elsebeth og Henrik Jørgensen. 2009 Kirsten og Kristian Søholm. Ifølge vejviseren 2011: K. Steen og N. Søborg.

Den gamle skolestue står nogenlunde som i skolens velmagtsdage, med tavle og enkelte skoleborde intakte[xv].

Note 7. marts 2017: Kærtoften 2 er til salg for 2.350.000 kr. Grunden er på 1300 m2, huset på 294 m2, og det noteres som opført 1890.

Efter at have set på de fire nye huse, der kom til på Kærtoften i sidste halvdel af 1800-tallet skal vi nu over i den anden side af byen, hvor der kom to nye huse til i samme periode, nemlig tækkemandens hus ("Englunden") og en ny smedje.

Englunden, tidligere Balehuset, tækkemandens hus, Stenbjergvej 6 (matr. 16 b)
Huset er opført omkring 1875. Grunden må være udstykket fra matrikel nr. 16, hvis jord lå i en øst-vest stribe fra vejen mod Grønfeld og vestpå. Udskiftningskortet tyder på, at huset til matr. 16 har ligget på en jordlod ved Englunden, dobbelt så stor som den nuværende. Denne lod er så på et tidspunkt blevet delt i to: a og b. Det oprindelige hus på matr. 16 a kender jeg ikke skæbnen på, men et moderne kort har stadigvæk en antydning af, at det har ligget der (kort nedkørsel fra Stenbjergvej og et lille udhus).

De ældre i Kejlstrup husker endnu tækkemanden i huset, der også var en god frisør. Konen var træt af alle de folk, der kom og skulle klippes, endnu før manden var kommet hjem fra tækkearbejdet. Derfor fik de lov at vente ude i gården, og hvis vejret ellers var til det, foregik klipningen også i gården.

I dårligt vejr fik de lov at sidde i køkkenet. Der kunne godt sidde 6-7 mænd og vente på klipningen, når tækkemanden kom hjem - det kostede 50 øre for en klipning.

Tækkemanden fik hård konkurrence som frisør, da en uddannet frisør flyttede ind hos tømreren på Kærtoften og indrettede rigtig frisørsalon i kvisten på loftet. Han blev sur på de gamle kunder, der søgte den nye frisør, og da en af kunderne ikke var tilfreds med den nye frisør og vendte tilbage til tækkemanden, nægtede han at klippe ham - indtil manden desperat tilbød to kroner for klipningen i stedet for de normale 50 øre, så blev den stakkels mand dog taget til nåde igen[xvi].

Denne historie har jeg fra Karl Nielsen på Kjellerupgaard.

Sandheden er, at den dygtige tækkemand også var en dygtig frisør. En datter fortæller med stolthed, at lærer Schmidt, der ellers var meget kritisk i den slags sager, foretrak at blive klippet hos tækkemanden. Samme tækkemand var også meget ærekær, så hvis han måtte undskylde, at han ikke havde tid til at tække lige p. t. (fordi han havde travlt med at tække sommerhusene for de rige i Femmøller Strand, påstod onde tunger), så blev han alligevel fornærmet, hvis folk fandt en anden tækkemand.

Musse Moesmand husker, at tækkemandens far gik rundt og tømte WC-spande. Han boede i et lille hus i nedrebyen. Hun husker også, at tækkemanden også passede missionshuset, og at nogle derfor havde fundet på at kalde ham "synagogeforstander".

"Enghuset" forrest i billedet til venstre. Ca. 1910. Egnsarkivet.

Det gamle tækkemandshus bebos i dag af I. Jensen[xvii]. På et tidspunkt blev der lavet branddam i tækkemandens køkkenhave, men den er nu en lukket beholder på skolens gamle legeplads[xviii].

Stenbjergvej 8

Stenbjergvej 8 angives opført år 1900. Ellers har jeg ikke oplysninger om huset.

Smedjen, Stenbjergvej 9 (matr. 12 d)

De gamle bysmedjer lå altid på byjord, altså jord, der ejedes af bymændene i fællesskab. Vi har imidlertid ikke kendskab til nogen bysmedje i Kejlstrup, før smedjen på Stenbjergvej kommer til.

Bygningerne til smedjen er fra 1890, på et stykke jord, der var udstykket fra gård nr. 12, således som det nuværende matrikel-nummer også bevidner det. Det ser ud til, at det er Møllerup, der har stået bag transaktionen og har købt grunden og opført smedjen - i hvert fald mener flere at kunne huske, at bymændene i fællesskab købte smedjen af Møllerup i 1925. Til det formål blev der optaget et lån, og den smed, som bymændene derefter ansatte, betalte i husleje præcis det beløb, der skulle bruges til at betale af på gælden, nemlig 35 kr. hvert halve år[xix].

Karl Nielsen har kendskab til en kontrakt indgået mellem bymændene (dvs. de 12 gårdmænd) og bysmeden Hjorth i 1902. Men der kan udmærket have været en bysmed før da. En anden mulighed er naturligvis, at huset på Stenbjergvej er opført til andre formål, hvorefter det er blevet til bysmedje i 1902.

Bysmedjen var et stort foretagende i 1920'erne. Smed Jens Poulsen havde 2-3 svende ansat i begyndelsen af 1920'erne.

Karl Nielsen fortæller, at den oprindelige aftale mellem bymændene og smeden gik på, at bygningerne skulle holdes vedlige af bymændene. Derfor blev der samlet ind mellem bymændene, hver gang der skulle foretages reparationer.

Det blev bymændene åbenbart trætte af - eller også har de syntes, at smeden tjente nok til selv at kunne holde bygningerne ved lige. I hvert fald forlangte de i 1919, at vedligeholdet fremover skulle foretages af smeden selv.

Smeden på det tidspunkt, Poulsen, havde imidlertid et vist temperament. Så han var rasende, men måtte jo finde sig i det. Karl Nielsen fortæller, at nogle af gårdejerne ligefrem var bange for at komme ned til smeden, for han kunne godt finde på at jage dem på porten, hvis han blev gal nok.

Det er åbenbart denne uoverensstemmelse mellem bymændene og smeden, der ligger til grund for, at Møllerup i 1925 sælger bygningerne, og at smed Poulsen flytter længere op i byen, hvor han køber huset Kejlstrupvej 24 og bygger smedje på hjørnet af Kejlstrupvej og Lyshøjvej (det senere cementstøberi). Måske er det sket med Møllerups økonomiske mellemkomst. Smed Poulsen var i hvert fald stadigvæk ansat af Møllerup i den forstand, at hvis godset skulle have noget lavet, skulle andet arbejde vige. F.eks. måtte han hente fremmed hjælp fra smeden i Taastrup, når Møllerup mødte op med flere spand heste, der skulle skos. Så gik der en hel dag med det[xx]. Poulsens søn, Jens Jørgen Poulsen, havde i øvrigt også autoværksted ved smedjen og fortsatte med det efter faderens død i 1946. Smedjen blev derefter flyttet ned på

Møllerup, og Johs. Nielsen købte den gamle smedje til cementstøberi.

Men tilbage
til bysmedjen på Stenbjergvej. Her ansatte bymændene Eske Bødker Sørensen som smed. Eske fik fra 1929 hjælp fra sin bror Johs. Bødker Sørensen, som blev gift med Anna i 1930 eller 1931, hvorefter Johs. overtog smedjen alene. Med ham havde man fået fat i en stabil mand, der blev ved til han døde i 1960'erne.

Efter Johs. Bødker Sørensen blev Finn Møller Hansen ny bysmed. Han kunne dog ikke få smedjen til at gå rundt, så en af hans svende Jens Pedersen (gift med Linda) overtog smedjen. Han blev Kejlstrups sidste bysmed.

Smedjen blev derefter solgt af bymændene til beboelse - det var blevet klart, at der ikke var arbejde nok til en smed i Kejlstrup. Det var omkring 1982. Der blev en lille "klat" penge til hver af de 12 gårde, og siden har den gamle smedje kun været benyttet til beboelse. Den bebos i dag af J. Josiassen[xxi].

"Kokkehuset"
Før vi kaster os over 1800-tallets største begivenhed i Kejlstrup: den indre-missionske vækkelse og opførelsen af missionshuset, skal vi lige en afstikker til "Kokkehuset", der er en gammel landarbejderbolig (eller skovfogedhus) på vejen mellem Kejlstrup og Møllerup. Det gulkalkede bindingsværkshus ligger i dag idyllisk op til vejen med Møllerup-skovene i ryggen (derfor talte nogle om "Kokkeskoven").

Årsagen til navnet kan være, at familien Koch, der nu bor i Århus, stammer herfra. Tre Koch-brødre fik store firmaer i Århus: Peter Koch i manufaktur, Marinus Koch som grosserer, Frederik Koch som guld- og sølvsmed.

Senere blev huset kendt som familien Kanzigs bolig. De var polakker, og der var mange børn i huset. "Jeg tror, de var fem-seks børn", siger Ole Laursen. "En af sønnerne var mekaniker hos smed Jens Jørgen Poulsen, og en af døtrene blev nonne".

Hjemmeslagteren Kristine Mogensens forældre har også boet der, da de arbejdede på Møllerup[xxii].

2018: Huset har i de senere år været beboet af Niels Jørgensen, der er altmuligmand, eller populært kaldt ”butler”, på Møllerup.

Holstvadgaard, Stenbjergvej 14
Ligger op til grænsen til Kejlstrup, men hører til Grønfeld. Opført 1840, moderniseret 2003, til salg med et vist jordtilliggende aug. 2022 for 998.000 kr.

Da Nødager og Feldballe gik hver til sit
John Petersen, Egnsarkivet, fortæller: billedet herover er det sidste før adskillelsesforhandlingerne mellem sognene Feldballe og Nødager begyndte på Dybbøldagen (!) 18. april 1905.

De to sogne havde "fra Arilds tid" udgjort et fælles pastorat og en fælles sognekommune. Det fælles pastorat fungerede upåvirket videre efter at sognene var blevet til hver sin sognekommune.

Det var Feldballe, der ønskede en adskillelse i to sognekommuner, fordi vej- og skoleforhold i Feldballe var betydeligt billigere end i Nødager. Det var jo også rart at have den store skatteyder Møllerup for sig selv…

Nødager var selvsagt imod og trak forhandlingerne i langdrag. I forhandlingsperioden skiftede man også formand. Der var lodtrækning mellem Hans Sørensen Kejser, Kejlstrup, og boelsmand Anders Madsen Jensen, Perstrup. Sidstnævnte vandt og blev valgt – meget mod sin vilje. Han var kun formand i tre måneder.

Efter nyt sognerådsvalg blev Marinus Pedersen, Stabrand valgt som formand, og det blev ham, der måtte føre adskillelsesforhandlingerne til ende.

Den 23. marts 1908 var Feldballe-Nødager sogneråd samlet for sidste gang. Da var de nye sogneråd for hver sognekommune valgt.

Den første sognerådsformand i Feldballe blev gårdejer Anton Nielsen, Feldballe. De øvrige i sognerådet var gårdejer Chresten Hansen, Skaarup, Gårdejer Anders Løber, Taastrup, gårdejer Marinus Sørensen, Kejlstrup, boelsmand Søren Sørensen, Taastrup Mark, bager Hans Poulsen, Feldballe, og politibetjent Jönsson, Feldballe.

Det var et næsten 200-årigt samarbejde, der hermed var slut. Det begyndte med forordningen af 24. sept. 1708 om de fattiges forsørgelse i Danmark. En form for fællesskab har der været siden Christian II´s påbud om fattigvæsnets organisation i sognene – under ledelse af sognepræsten – fra 1522.

Indre Mission i Kejlstrup og missionshuset, Stenbjergvej 13 (matr. 1 b)
Vi kan konstatere, at 1800-tallets sidste halvdel blev en fremgangstid for landsbyen Kejlstrup. Der var nu både handlende og håndværkere i byen, og man havde fået sin egen skole.

Men den allervigtigste oplevelse for byens indbyggere i perioden var nok af mere åndelig art: nemlig den indre-missionske vækkelse, der kom til byen med pastor Busch i 1888.

Vækkelsen har også afsat sig et synligt minde, nemlig missionshuset på Stenbjergvej

nr. 13.

Det var ikke store tanker, præsterne i Feldballe sogn havde om deres sognebørns oplysningsniveau i 1850'erne og 1860'erne. Det ved vi fra den såkaldte "Liber Daticus", hvori præsterne skulle opføre oplysninger om tilstanden i deres sogn, såvel hvad angår det materielle som det åndelige.

Her er pastor Chr. Carl Ludvig Hansens beskrivelse af sine sognebørn, som han oplevede dem midt i sidste århundrede:

"Oplysningen står på et temmelig lavt trin. Få finder fornøjelse i at læse - ikke engang aviser - som en følge heraf er de temmelig uvidende. De kommer sjældent i kirken, vist nok som en følge af, at de ikke kan følge et ordentligt foredrag, og derfor ikke kan forstå en prædiken, hvorved interessen tabes. De er ligegyldige over for højere interesser, fordi de ikke forstår deres betydning... på samme tid er de ikke synderligt nidkære i at lade børnene søge skolen. De holder dem ofte derfra uden synderlig påtrængende grund..."

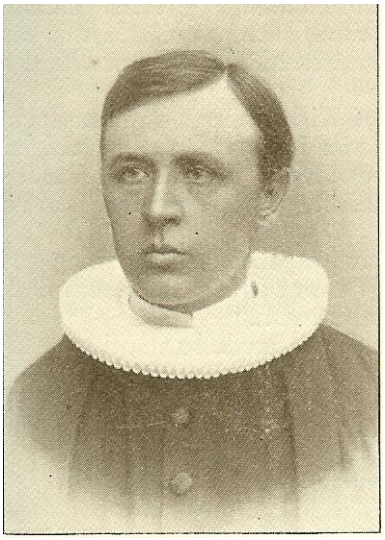

Den sikkert velmenende præst føjer håbefuldt til: "Dog vil dette med Herrens hjælp vel efterhånden blive anderledes, når en forbedret skoleundervisning og lærernes forenede bestræbelser vedbliver at virke til Guds riges fremme".

I hvor høj grad denne beskrivelse er gået på præstens nærmeste omgivelser i Feldballe og i hvor høj grad sognebørnene i Kejlstrup er indbefattet, ved vi ikke. Men i beskrivelsen gøres ingen forskel, så lad os antage, at Kejlstrup er indbefattet. Pastor Buschs senere beskrivelse tyder endog på, at forholdene var allerværst i netop Kejlstrup.

Det var disse mennesker, pastor Busch blev kaldet til præst for i 1888. Han virkede i sognet i fire år, men det blev fire år, der totalt ændrede det åndelige liv i sognet.

Pastor Busch var en af de indre missionske prædikanter, som missionens modstandere kaldte "helvedesprædikanter". Der er så meget om snakken, som at det er en kendsgerning, at en af disse præsters foretrukne metoder var at udmale for sogne-børnene al Helvedes gru og rædsel, så det nok kunne afskrække dem fra at risikere at havne der. På lignende måde blev herligheden i Himmerige beskrevet, så forskellen var indlysende for enhver.

Feldballe kirke fyldtes til sidste plads under den nye præst, og snart begyndte

vækkelsen at gøre sig gældende i sognet. Allerede to år efter Buschs ankomst til sognet kunne det første missionshus opføres - og det skete i Kejlstrup.

Pastor Busch var selv forundret over, at det blev netop i Kejlstrup, huset skulle rejse sig. I bogen om Busch[xxiii] omtales sagen således:
"Busch havde fået Niels Molbo (Niels Pedersen, I. P. Petersens far) til at skænke byggepladsen. Kort før Busch rejste fra Feldballe, samledes han med vennerne for at få alt det tegnede indbetalt, så missionshuset kunne tilskødes Indre Mission.

"Niels Molbo skal vi være lidt gode ved", sagde Busch, "han har jo skænket byggepladsen".

"Nej se, skal jeg have en godtgørelse?" faldt Niels ind.

"Ja, det er da vist, men det bliver nyli' først i Guds himmel", lo præsten.

Da grundstenen blev nedlagt til missionshuset, udtalte Busch sin store glæde over, at det just var her, at det første missionshus i sognene blev bygget. "Da jeg første gang var i Kejlstrup, sukkede jeg for mig selv: er det muligt, Herre, at du kan opvække dig et folk på dette sted? Og så blev dette sted alligevel det første..."

Indvielsen af missionshuset blev foretaget af selveste Indre Missions "høvding" Vilhelm Beck den 23. september 1890.

Derefter fik vækkelsen naturligvis bedre vilkår i Kejlstrup. I bogen om Busch fortælles det, at de vakte havde for vane at samles om aftenerne om søndagen for at læse en prædiken af Beck eller Moe. Præsten kom til stede i den sidste del af mødet og talte, og derefter sang man nogle sange fra "Harboøre-sangbogen", "den sorte bog" og "Hjemlandstoner".

Det fortælles videre, at det første hjem i Kejlstrup, der åbnede sig for de vakte, var Ole Knudsen (Rudolf Knudsens bedstefar), men snart var en række hjem åbne efter møderne i missionshuset:

"Det var festlige stunder, når man sådan samledes efter mødet. Klokken blev mange, inden man skiltes, og så kom de frem, alle de mange oplevelser, de havde haft, alle de store bønhørelser, de havde oplevet. Og bestandig kom der flere mennesker til, der lod sig frelse.

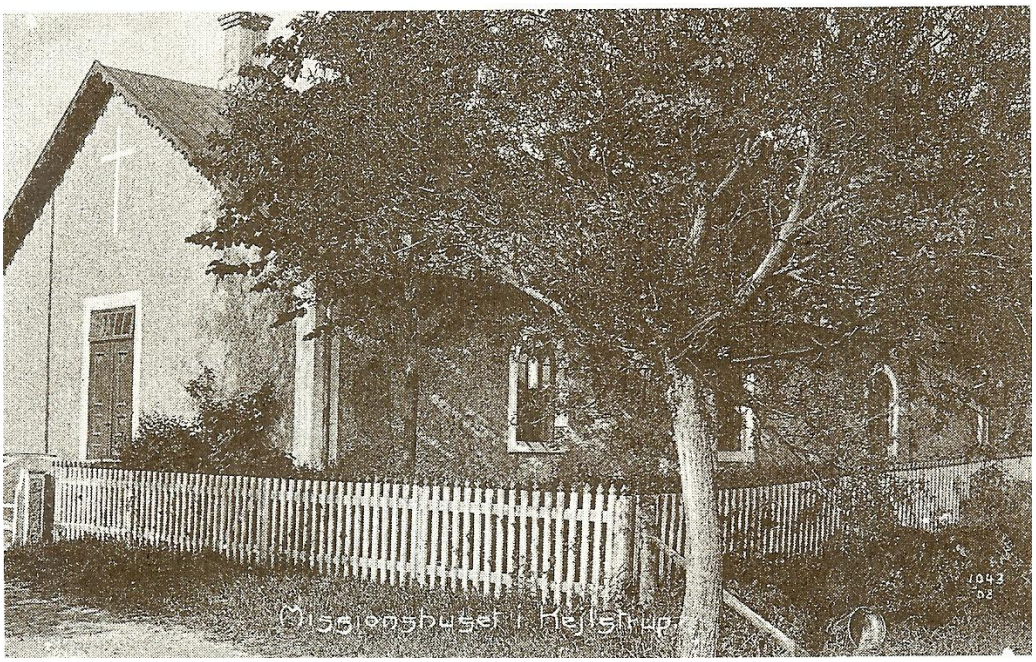

Kejlstrup missionshus ca. 1910. Egnsarkivet.

Der var et livligt samkvem mellem vennerne fra de forskellige steder i sognene, skønt afstanden var stor mellem Feldballe og Nødager og endnu større mellem Nødager og Kejlstrup, en halvanden mil, men hvad regnede man med afstande, man havde ikke biler, næppe nok cykler, men vejen gik så hurtigt og så let, man manglede aldrig følgeskab, heller aldrig samtalestof[xxiv]."

Anden pinsedag 1893 prædikede Busch for sidste gang i Feldballe kirke. Han var kaldet til præst i Bøvling-Flynder.

Men i den første tid blev hans hustru og børnene boende i Feldballe præstegård, og Busch kom ofte på besøg i sit gamle sogn. De vakte var naturligvis fortvivlede over at have mistet deres præst, men han svarede igen ved at opfordre dem til arbejde for Guds rige i stedet for at miste modet. Hans opfordring blev imødekommet, og den voldsomste vækkelse, der var set på egnen, brød ud, især blandt Buschs gamle konfirmander, i forbindelse med Buschs afsked med sognet i september 1893, da han var i Feldballe for at hente hustruen og børnene hjem til Bøvling præstegård.

I bogen om Busch[xxv] fortælles det:

"Der gik de vildeste rygter om, hvordan det gik til under vækkelsen. En i øvrigt velsindet nabopræst nævnede det en søndag på sin prædikestol og advarede mod det usunde røre, der var kommet frem ovre i Feldballe.

Man indbød ham til selv at komme over og se. Han var så til stede en aften i Kejlstrup missionshus, hvor forpagter Heilmann og Mols-præsterne aflagde vidnesbyrd. Rundt

om i salen så man efter mødet de unge stå i småklynger, nogle græd, andre sang. Den kritiske præst blev dybt grebet ved det, han hørte og så...

Pastor Busch som ældre

Særlig i julen og i den derefter følgende bedeuge skete der store ting.

Der var under vækkelsestiden næsten møde i Kejlstrup hver aften. Når der ingen fremmed taler var, blev der læst en prædiken, men selv da kunne der samles mange mennesker. Når prædikenen var læst, vekslede det med bøn og sang, og "Herren føjede daglig nogle til".

Vækkelsen spredte sig rundt om til de omliggende sogne. De, der var blevet troende, "kunne ikke lade være at tale om det, som de havde hørt og set".

I bogen om forpagter Heilmann[xxvi] gøres der status over vækkelsen i Kejlstrup på denne måde:

"Kun fem år var pastor Busch sognepræst der. Guds ord i hans alvorlige forkyndelse virkede helt uimodståeligt på dem, der boede i dette så åndeligt vanskøttede og forsømte sogn. Mørket flygtede derfra med sine tunge skygger, glæde og fred fyldte hjem og hjerter. Nu var det sang og bøn og tak, der lød, hvor før råhed, forbandelse og råb havde hjemme. Har der været nogen landsby, der har oplevet lysets komme... så var det den lille østjyske landsby Kejlstrup[xxvii]."

Hvad der kom først, vækkelsen i Feldballe sogn eller på Mols, det er svært at sige. Men en kendsgerning er det, at der samtidig var en vækkelsesbølge i gang på Mols. Vækkelsen her førte til en del avisomtale landet over, og det ikke særlig missionsvenlige Højskolebladet omtalte vækkelsen i lidet smigrende vendinger:

"I foråret (1894) kulminerede missionsbølgen på Mols. Den fremtrådte med en voldsomhed, man næppe har kendt magen til noget andet sted i landet. Ved de overmåde talrige vækkelsesmøder, hvor forkyndelsen skete med indtrængende nidkærhed, hændte det flere gange, at en eller flere i forsamlingen "omvendte" sig under råb og krampeagtig hulken[xxviii]".

Det berettes videre i artiklen i Højskolebladet, at "en ellers fornuftig husmandskone" var blevet sindssyg under vækkelsen og døde på sindssygeanstalten i Århus.

Om det er gået så hårdt til i Kejlstrup skal være usagt. Men at vækkelsen har revet den største del af befolkningen med sig er der ingen tvivl om. Ledende i bevægelsen var forpagter Heilmann fra Møllerup, der mere og mere tegnede sig som de vaktes leder, efter at Busch var væk. Ved hans side stod både greveparret og komtesserne (grevedøtrene) på Møllerup og gårdmændene i Kejlstrup.

I det samme år, 1894, blev det grundtvigianske "Højskolen Djursland" grundlagt i Rønde. Ved denne højskoles indvielse 4. november 1894 blev det direkte sagt, at højskolen blev grundlagt som et svar mod "den yderligtgående Indre Mission".

Det fik kredsen omkring forpagter Heilmann til at overveje som modtræk at grundlægge en indre missionsk højskole. Det lykkedes dog ikke at finde en forstander, og planerne blev opgivet i første omgang.

Men chancen kom igen, for den grundtvigianske højskole kuldsejlede allerede efter halvandet års virke. Derefter stod højskolebygningerne i Rønde tomme og højskolen var sat til salg.

Det kunne nok sætte tankerne i sving hos de vakte på egnen. Med forpagter Heilmann som den ledende kraft lykkedes det nu at finde frem til en mand, der var parat til at påtage sig ledelsen af en indre missionsk højskole i Rønde. Julen 1896 var han på besøg hos forpagteren på Møllerup og holdt møde med de vakte i Kejlstrup missionshus. Hans navn var Kristen Herskind.

Herskind viste sig at falde godt i hak med de vakte på egnen. Disse lejede derefter de tomme højskolebygninger for en fem-årig periode, og dermed kunne "De helliges Højskole på Djursland og Mols" indvis 3. november 1897.

Ved indvielsen var forpagter Heilmann flyttet fra egnen. Foråret 1897 overtog han Kalbygaard ved Laven. De vakte i Kejlstrup stod igen uden leder. Men på dette tidspunkt synes fremdriften også at være gået af vækkelsen - nu levede den videre mere i det stille.

Efter vækkelsesbølgen blev Kejlstrup aldrig den samme.

Det er givet, at megen drikfældighed og kortspil om hele gårde er ophørt. Det er også givet, at vækkelsen derved har bragt stabilitet og velstand til huse mange steder, hvor det kunne knibe før.

En anden virkning har været, at "høj og lav" i samfundet blev bragt sammen under vækkelsen. Blandt de vakte var det klart nok, at lederne skulle findes i de ledende lag i

samfundet, typisk gårdmændene, men der var også andre, der kunne gøre sig gældende ved ekstra ihærdighed i mission og vidnesbyrd. Principielt kendte man ikke forskel på høj og lav blandt de vakte, alle var "lige for Herren". Og det var ikke helt tomme ord: i Kejlstrup holdt komtesserne på Møllerup søndagsskole for børnene, og greveparret kunne af og til ses i missionshuset.

Der har ganske givet været en tendens hos de vakte til at trække forskellen på "før" og "nu" ekstra stærkt op, når de efter vækkelsen skulle fortælle om, hvad der var sket og hvilken betydning det havde fået. Bøgerne om Busch og Heilmann, der er nogle af vore hovedkilder til vækkelsen, er skrevet af de vakte til de vakte, for at styrke hinanden i troen, og de indeholder en god del selvforherligelse og "heltedyrkelse".

Men selv missionens modstandere måtte anerkende Buschs indsats. En af dem, den grundtvigianske lærer i Feldballe, Kr. Holm, der også fungerede som degn og kirkesanger under Busch og nødvendigvis måtte have et tæt samarbejde med ham, skriver i sine erindringer[xxix] 40 år senere:

"Den dag i dag og langt ud i fremtiden vil hans gerning kendes i disse egne. Ingen, der hørte ham til stadighed, kunne undgå at blive påvirket. Den vækkelse, jeg blev vidne til ved pastor Busch, står som den største og mærkeligste oplevelse i mit lange liv".

Efter Busch satte den indre missionske vækkelse sig spor på mange måder. Her skal nævnes to: oprettelsen af et særligt søndagshvilende mejeri i Skaarup og et livskraftigt missionsk liv omkring missionshuset med KFUM- og K, søndagsskolevirksomhed og meget mere.

Det søndagshvilende mejeri i Skaarup oprettedes i 1902, da de missionske bønder i Grønfeld Andelsmejeri nægtede at blive ved med at levere mælk om søndagen og derfor brød ud og oprettede deres eget andelsmejeri[xxx]. Dette kom til at ligge lige på den anden side af den bæk, der danner skel mellem Grønfeld og Skaarup, og samtidig mellem Agri-Egens og Feldballe sogne.

Beliggenheden er udtryk for, at det ikke mindst var de indre missionske bønder i Skaarup og Kejlstrup, der blev leverandører til det nye mejeri. Så godt som hele Kejlstrup blev leverandører til mejeriet.

Efterhånden som vækkelsen klingede af i 1940'erne og 50'erne, kunne mange dog indse det upraktiske i, at mælkevognene fra ikke mindre end tre mejerier kørte rundt mellem hinanden i området fra Feldballe til Grønfeld, nemlig det gamle andelsmejeri i Grønfeld, det missionske andelsmejeri i Skaarup, samt det privatejede Bjødstrup mejeri. Det blev mere og mere almindeligt at vælge det mejeri, hvis rute man lå mest praktisk for, eller som man fik den bedste pris fra.

Efterhånden begyndte leverandørerne til Skaarup andelsmejeri også at forlange at få lov at levere mælk om søndagen. Til dette måtte formanden for mejeriet logisk nok svare: hvis vi begynder at modtage mælk om søndagen, så er grundlaget for mejeriet væk. Formand fra 1927 var i øvrigt gårdejer Niels Peder Nielsen, Clemensgården i Kejlstrup.

1952 blev Skaarup andelsmejeri endeligt nedlagt. På dette tidspunkt var der 50 leverandører tilbage.

Vækkelsen gjorde også søndagsskole-virksomhed til en naturlig ting for praktisk taget alle børn i Kejlstrup, også dem, der ikke direkte hørte til Indre Mission.

Til livet i missionshuset hørte foruden møderne, herunder den årlige bedeuge, også juletræsfester og andre højtidsfester.

Der blev også en aktiv KFUK-afdeling i Kejlstrup. Om den fortæller Musse Moesmand[xxxi]:

Hver anden uge havde vi pigemøde, og hver anden uge symøde. Vi syede til bazar. Der blev holdt bazar hvert eller hvert andet år, hvor vore ting blev solgt til fordel for missionen. Vi hæklede for eks. hver vores firkant til et stort tæppe.

Dagmar Knudsen holdt syskole for de store piger i skolen om eftermiddagen (der var jo ikke håndgerning i skolen), og så var der symøde i KFUK om aftenen. Pigerne på Justegården var meget aktive i KFUK."

Livet i missionshuset ophørte i løbet af 1960'erne. Protokollen er ført sidste gang i 1963. Endnu i dette årti har huset dog fungeret på lavt blus, især ved de årlige juletræsfester. Omkring 1990 kunne Rudolf Knudsen, der var formand, regne med støtte fra 10-12 af de gamle familier i byen, når der skulle samles ind til huset[xxxii].

For to år siden måtte man dog opgive huset. Det blev solgt til lager for opbevaring af spillemaskiner...

--

Efterskrift 2023: Jeg er så heldig at dyrlæge Hans Jørgen Bavnhøjs datter Lone Birgitte Bavnhøj har givet mig lov til at kikke i og benytte hendes fars efterladte erindringer. H. J. Bavnhøj fortæller her bl. a. om sin barndom i Kejlstrup i 1930´erne – han var født i 1925 – og giver en meget levende skildring af missionshuset og livet i det, som han oplevede det i 1930´erne. Her følger skildringen som særskilt artikel:

Kejlstrup missionshus ca. 1950. Egnsarkivet.

Kejlstrup missionshus med byen i baggrunden, luftfoto 1959. Kgl Bibl Sml.

Kejlstrup missionshus – og missionen…

H. J. Bavnhøj

Indledning ved Vilfred Friborg Hansen: Dyrlæge Hans Jørgen Bavnhøj var født i 1925 som søn af Johanne Vester og Svend Aage Bavnhøj på Kejlstrup Vestergaard. Han var vokset op i Kejlstrup, men tilbragte det meste af sit voksenliv som dyrlæge i Thyholm. Han skrev sine erindringer i 1980´erne – afsnittet her er skrevet i 1984 - og han døde i 1986. Hans datter Lone Birgitte Bavnhøj har stillet erindringerne til min rådighed, og jeg gengiver her afsnittet om Kejlstrup missionshus og livet i Indre Mission i Kejlstrup.

Bavnhøjs far, gårdejer Svend Aage Bavnhøj, Kejlstrup Vestergaard, var sjællænder og vokset op i et grundtvigsk miljø, mens hans hustru Johanne Vester, i daglig tale Hanne, var datter af den kendte indre-missionske handelsmand Chr. Vester og vokset op i det stærke missionske samfund i Kejlstrup. Chr. Vester var endda en af de absolut ledende, hvis ikke den ledende, i missionslivet i Kejlstrup. Sv. Aage Bavnhøj har fortalt, at han måtte "konvertere" for at blive accepteret i Johanne Vesters stærkt missionske familie.

I erindringerne fornemmer man nok, at H. J. Bavnhøj kender det missionske samfund i Kejlstrup som sin egen bukselomme, men man fornemmer også, at han ikke hørte til de mest "fundamentale" i samfundet. Hans forældre var dels en generation yngre end det meget stærkt indre-missionske samfund, der var vakt af pastor Busch, der var præst i i Feldballe sogn fra 1888 til 1893, dels var hans far Sv. Aage Bavnhøj som nævnt ikke selv udgået af Indre Mission.

Kejlstrup missionshus ligger lidt syd for byen i retning mod Grønfeld. Det blev bygget i 1891 som et af de første på egnen, en direkte følge af pastor Buschs ankomst til Feldballe sogn, som Kejlstrup hører til, tre år forinden.

H. J. Bavnhøjs mor, Johanne Vester, havde en søster Ingeborg, der var gift med I. P. Petersen på den store gård i Kejlstrups sydlige udkant. I. P. var en slags "sognekonge", sognerådsformand og med i alt, hvad der betød noget i byen. Det var hans far, der i folkemunde hed Niels Molbo, der havde skænket grunden til missionshuset.

Her følger beretningen om Kejlstrup missionshus og livet i det missionske samfund i Kejlstrup med H. J. Bavnhøjs egne ord. Afsnittet er fra hans erindringer bind 1, side 91 ff. Erindringerne er ikke udgivet. Teksten er en anelse forkortet og redigeret, og forsynet med indledning og efterskrift af undertegnede Vilfred Friborg Hansen. Hvor der er udeladt tekst er det markeret med tre punktummer, som her…

Hermed ordet til Hans Jørgen Bavnhøj, som nævnt er teksten skrevet i 1984:

Kejlstrup Missionshus. Bygningen

Lidt syd for byen ud mod Grønfeld lå – og ligger – det store grå missionshus. Det er bygget i 1891. Der var nemlig kommet en rigtig tordentaler-præst, pastor Busch, til Feldballe. Han var kommet fra Horne - Asdal i Vendsyssel. Han vendte op og ned på mange ting, og han fik da også udvirket, at der skulle bygges et stort missionshus, der skulle være fælles for Kejlstrup og Grønfeld, deraf beliggenheden. Det ligger på onkel Jens Peter Petersens mark, og det var hans far, som havde givet grunden til missionen. Men da huset var færdigt, ville han da alligevel gerne have lidt penge for grunden. ”Pengene”, sagde pastor Busch, ”dem får De, når De kommer i Himlen”, og så blev der ikke snakket mere om det.

Missionshuset er som sagt et stort gråt bygningsværk med en ”store sal” og en ”lille sal”, den sidste bygget i gule mursten og nok en senere tilføjelse. Gulvene var ikke ferniserede, men man strøede fint hvidt strandsand ud over dem. Det blev så fejet sammen og udskiftet, når det tiltrængtes.

Man kom ind ad en fælles indgang fra landevejen ind i en forgang, men her skiltes kønnene, kvinderne gik ind ad døren til venstre, og mændene ad døren til højre. Man sad også adskilt på samme måde i salen.

Midt for var der på en stor forhøjning og en stor talerstol, som mindede meget om en prædikestol. Bag talerstolen var der en bred dobbeltdør ind til den lille sal, der kunne fungere med kaffebord ved bazarer og juletræ.

Oven over døren stod skrevet i en stor bue: ”Kommer hid til mig, alle I som arbejde og ere besværede, og jeg vil giver Eder Hvile”. På væggen til siderne for døren stod malet et par skriftsteder: ”Vær tro indtil Døden, og jeg vil give Eder livsens Krone”, og ”Jesu Kristi, Guds Søns Blod, renser os fra al Synd”.

På væggene hang der billeder af ”Fædre” - eller afguder - bl. a. omtalte pastor Busch, næsten som man ser det i frimurerloger. Nede i den modsatte ende af salen stod en stor kakkelovn.

Loftet var i to højder. I midten var der højt til loftet, så der var plads til et mægtigt juletræ, bundet fast til en af tværjerndragerne, og øverst oppe en lem til en luftkanal. Man måtte bruge lange stager med et lys i enden for at få juletræet tændt. Dette er ikke barnets overdrivelser. Jeg har aldrig siden set så stort et missionshus i en landsby…

Missionshuset har aldrig i min tid i Kejlstrup haft indlagt vand, hvorfor vand til kaffe o. lign. blev fragtet derud i forvejen i mælke-transportspande til det diminutive køkken. Det samme gjaldt for chokolade, når denne drik blev serveret. Chokoladen var vist kogt og lavet andetsteds i byen, og blev så bragt ud i mælkejunger, hvorefter man varmede chokoladen på komfuret i køkkenet. Køkkenet var ganske lille, og her skulle jo vaskes op. Alle den slags ting tænker man ikke på kan være anderledes, når man aldrig har set andet og er vokset op med det.

Toiletterne var et par gamle lokummer indrettet i et lille halvtags-skur op ad gavlvæggen til ”den lille sal”. Om de nogen sinde blev brugt, ved jeg ikke, jeg har aldrig været der…

Kejlstrup missionshus ca. 2020, foto BLIS. Store sal til venstre, lille sal til højre.

Kejlstrup Missionshus. Livet i huset

Missionsfolkene lagde vægt på så mange ting, som man ikke kunne gøre og sige. Dans, alkohol og kortspil var store synder. Helligdagen holdt man også strengt på. Kun nødvendigt arbejde med dyrenes fodring og pasning måtte udføres, men herunder hørte også at trække en tyregal ko til tyren, så den kunne få sin sag for, ting som jeg også har oplevet med insemineringsarbejde som dyrlæge, både nede ved de stærke Jyder mellem Horsens og Vejle og også her på Thyholm, ting, som jeg undrede mig over. Det blev f.eks. regnet for en stor overtrædelse at køre korn i hus i høstens tid om søndagen, hvad vi da heller aldrig har gjort hjemme, uanset vejret og vejrudsigten. Ikke desto mindre fortalte mor om pastor Busch, at han, da han havde afsluttet sin prædiken en søndag i en meget regnfuld sommer, fra prædikestolen sagde, at nu kunne han godt give folk lov til at gå hjem og køre korn ind, nu de havde været til gudstjeneste. Det viser lidt om hans position, også i egne øjne.

Missionshuset var vel nok rammen om det meste. Her blev der holdt møder, efteråret, vinteren og foråret igennem, når man syntes, der gaves lejlighed til det. Men faste punkter var dog Evangelisk Alliances Bedeuge og Missionsugen. Den første foregik i den lille sal, da tilslutningen ikke var så stor, men kunne dog fylde den lille sal. Jeg har enkelte gange været med her. Der var ingen taler ved disse møder, men man drøftede forskellige tekster, som man havde fået tilsendt som trykte vejledninger. Og så blev der jo bedt en masse bønner. Det var en slags helliggørelsesmøder.

Helliggørelsesmøder er ikke en morsomhed, for sådanne møder fandtes også, men det har jeg nu aldrig været til, men det var møder, hvor man samledes med "venner" fra andre dele af landet. Ordet "venner" er også et meget brugt udtryk, som er ganske almindelig i sprogbrugen, f. eks. tales der meget om "Indre Missions Venner" som et begreb.

Missionsugen
Efter bedeugen var der som regel en uges pause, og bedeugen opfattedes som indledningen og forberedelsen til missionsugen. Her havde bestyrelsen for Samfundet, som man kaldte sig og mente noget ganske bestemt med, udarbejdet en talerliste, skaffet talere, der bestod af indremissionærer, som de kaldtes, og præster, men kun af indre missionsk observans. Der kunne være stor forskel på disse talere, men nogle kunne jo dramatisere som f. eks. visse sømandsmissionærer. Andre var dunderprædikanter og talte om, at man kunne få et kald til at virke også som ydremissionærer, i det hele taget til et missionere, og hvor farligt det ville være at sidde et sådant kald overhørigt. Jeg var altid bange for, at jeg skulle få et kald, og det tror jeg, at der var mange børn, der var.

Sangene, der blev sunget, var udelukkende fra Indre Missions Sangbog, som i dag hedder "Hjemlandstoner", og som indeholder ret tunge pietistiske sange.

Tit havde taleren et udvalg af bøger med, som han bredte ud på en bænk, så folk kunne købe "opbyggelig litteratur".

De fleste møder var rolige og fredelige, og folk gik hjem bagefter. Da skete det ikke så sjældent, at folk bød hinanden med hjem til en kop kaffe, altså almindeligt komsammen. Der var jo heller ikke mange adspredelser dengang, så det at gå i kirke og til møder var også en form for folks kommen sammen og evt. erfare nyt. Det kunne såmænd godt være hyggeligt.

Bedemøder
Men af og til kunne missionsugen også udarte, så folk, efter at taleren havde haft ordet, blev opfordret til at stå op og vidne eller bede højt, medens man sang et vers mellem hver optræden. Der har jo altid været "lokalpræster", lokalpræster som pastor Håns (Hans) og Syngejens m. fl. De ville gerne står op, og gjorde det vel i bedste mening og overbevisning. En af dem begyndte altid sin optræden med følgende: "I mons (morges) da A wågned, å A sad på sengekanten i mi innerbows (underbukser), å A søe (sagde) nowed te Karoline (konen), å hon swåred it, da kam ed såen te mæ (da kom det sådan til mig)…", og så fik vi jo hele historien.

Selvfølgelig kunne det bagefter udløse muntre bemærkninger, når folk kom sammen til aftenkaffen, som: "Det kunne nu have været rart, om man havde sådan et par underbukser", for humoren havde skam ikke forladt folk. Som jeg tidligere skrev, så sad kvinder og mænd adskilte i missionshuset. Af og til kunne der godt af en ivrig taler oppiskes en stemning og højstemthed, og så kunne en taler godt finde på, at det ikke var nok af stå op og bede højt, eller blive siddende på bænkene og bede, men man blev opfordret til at lægge sig på knæ på gulvet med hænderne støttende på bænkesæderne, som var lange smalle bænke, man sad dårligt på.

Et sådant møde oplevede jeg, da jeg vel var 14 – 15 år gammel. Hele forsamlingen, og den var stor, kastede sig omgående på knæ, men det ville jeg i hvert fald ikke være med til, så jeg sad der som den eneste ganske alene på bænken med det meste af forsamlingen imod mig, og så blev der bedt og vidnet af den ene efter den anden.

Jeg husker flere af missionærerne, især omtalte Pallesen. En aften, hvor far af en eller anden grund ikke kunne komme med, og hvor Pallesen talte, ja, det kunne også hænde, at han holdt søndagsskole, hvis det kunne passe sig, så skulle jeg ofte hilse Pallesen fra far. Men det var noget, jeg ikke brød mig om. Pallesen var en lille lidt rund mand. Når man så afleverede hilsenen, så så han én dybt i øjnene og spurgte til far, og så kom uvægerligt spørgsmålet: "Hvordan har du det med Jesus?" Det var nu ikke så rart.

Eftermøder

Til tider havde nogle af de unge fra KFUM og -K ligefrem sat sig i hovedet, at man skulle have fat i nogle, som skulle omvendes, i missionsugen.

Det kaldtes at komme til eftermøde. Det foregik på den måde, at man dels blev inviteret til at komme med hjem til eftermøde, og hvis der var nogle bestemte, man havde udset sig, ja, så blev man indhentet på vejen hjem i mørket. Så kunne man høre faste skrift bag sig, der blev hurtigere og hurtigere, eftersom man selv satte farten op. Vi ville jo ikke løbe fra dem, for det ville jo være fejt, så til tider lykkedes det dem at indhente os, og så blev man grebet med et fast greb i skulderen. Nu var de fleste af os jo beskæftiget ved landbruget, så vi havde jo altid den forklaring parat, at vi skulle hjem og fodre hestene. Man brugte jo heste i marken dengang, og de skulle fodres adskillige gange om morgenen, inden man rykkede i marken, ellers kunne de ikke holde ud at bestille noget, og foderet skulle helst være i flere små portioner, dels for at stimulere hestene, dels for at de ikke skulle forsluge sig og få kolik. Om aftenen skulle de også fodres mange gange, nogle steder hver halve time, andre steder mindst hver time fra hjemkomsten fra marken kl. 18 og til sengetid, d. v. s. kl. 22.

Man blev opfordret på mange måder og med mange talegaver, f. eks.: "kom med hjem til eftermøde og få en kop kaffe, vi ka være manne, innen vi trykker vægerne ud (vi kan være mange, inden vi trykker væggene ud)", det skulle jo være morsomt. Jeg har da også været med til sådanne eftermøder. Efter kaffen begyndte man med at synge og der blev talt indtrængende, og ofte var missionæren til stede. Ind imellem holdt man meget sigende pauser, hvor man ventede, at noget skulle ske. Så sang man endnu et vers og ventede. Til sidst skete det ofte, at én begyndte at føle sig rørt, og så kom missionæren hen og satte sig foran vedkommende, gerne på hug, og mange gange enedes man om at gå i enrum for at tale om det. Hvad her skete, ved jeg ikke, for det har jeg aldrig været med til, men efter en tid kom man jo ud igen, og så sang man et vers af "Kimer Himmelklokker", og så ventede man igen. Når der først var kommet skred i det, så var der snart flere, der meldte sig og blev røde i hovedet, og man ville jo ikke risikere at stå ene tilbage. Så sang man igen fra "Kimer Himmelklokker" o . s. v. Det var jo mest pigerne, det gik ud over, og næste dag spredtes nyheden så over byen.

Jeg har nu aldrig kunnet lade mig bevæge af sådant, som jeg opfattede som sværmeri og psykisk tortur, men sådan gik det til, og kunne gerne vare til kl. 3 – 4 om natten, men så var jeg nu gået hjem. Det var især sømandsmissionæren, der kunne tale og male om

sømændene o. s. v.: ”De blev derude… o. s. v. ”, og det var jo rigtigt nok, men han kunne male op for forsamlingen om de stakkels sømandsenker o. s. v. og det er jo alt sammen rigtigt, det er og navnlig var et særdeles farligt erhverv. Men det endte desværre med, at sømandsmissionæren blev stoppet ved grænsen sammen med en sømandsenke, han havde forladt konen og var på vej til udlandet med enken, men havde ikke papirerne i orden. Ja, sådan gik det virkelig, han havde ellers været fast taler gennem flere år i missionsugerne, for tale og male og rive en hel forsamling med, det kunne han, og han havde også været i enrum med mange unge piger. Jeg har selv set det, for jeg har overværet et af hans eftermøder. Enhver kan læse Hans Kirk: ”Fiskerne”, Erik Aalbæk Jensen: ”Perleporten” eller Kaj Munks ”Ordet”. Intet i disse bøger er mig fremmed, jeg har oplevet det, som det er fremstillet med Peter Skrædder, og hvad de forskellige nu hedder.

Resten af året kunne der være møder, hvor det var folk fra Kirkens Korshær med strengekor o. s. v. eller det kunne være Blå Kors eller forskellige ydremissionærer, der fortalte om arbejdet på missionsmarkerne.

Torsdagsmøder, missionsuge, bazar og juletræ
Der eksisterede også noget, man kaldte Torsdagsmøder. Her på egnen kaldes de nu samtalemøder. Det foregår rundt i de private hjem, hvor man samles. Den slags havde vi også i mit hjem i min tidlige barndom, jeg husker dem tydeligt, selv om vi børn jo var lagt i seng, men jeg havde altid vanskeligt ved at falde i søvn, så jeg kunne ikke undgå at opfatte noget, og blev da også ofte taget op af sengen, så de kunne se mig. Men vi holdt nu op med at have torsdagsmøder. Far fortalte, at han syntes, at de efterhånden snarere var sladdermøder, og så syntes han, at vi skulle trække os ud.

Men vi unge skulle da også helst med i missionsugen. Vi gik nu nok lige så meget med for at se på piger, og de kom også for at se på os. Og så var der jo noget med at lufte konfirmationsoverfrakken, det var jo kolde vintre, men tro det eller ej, vi unge knægte spadserede skam også til missionsuger i Grønfeldt, som nu havde fået eget missionshus, og til Feldballe.

Men så var der jo juletræet og bazaren. Til bazaren havde damerne syet og strikket o. s. v. og enkelte fingernemme mandfolk havde også til tider forfærdiget ting, jeg husker smeden havde lavet en flot standerlampe. Men ellers var der givet andre gaver, der brugtes som gevinster i forskellige lotterier. Der var også altid en bod med bagværk og kager, lagkager og æblekager, hvor man kunne købe sig portioner. Somme tider skulle karlene overgå hinanden ved at købe en hel skål æblekage og æde den på stedet. Så det var nærmest en slags festdag, der foregik både eftermiddag og aften. Indtjeningen var til en eller anden Ydre Mission.

Juletræet var som regel 4. juledag og gik også over eftermiddagen og aftenen, om eftermiddagen for børn og de gamle, og om aftenen for de unge. Lige inden jul havde der været en aften, hvor man samledes for at klippe og klistre til juletræet. De unges juletræ var som regel foregået aftenen før børnenes juletræ, for det var skik, at når børnenes juletræ var slut, så fik vi lov til at plyndre træet, og så blev der en værre tumult. Det var jo ikke ting, der var værd at hente, papirsengle, papirkors o. s. v , men størst rift var der om lysestumperne, og det var fordi vi vidste, at ”synagogeforstanderkonen”, hende der passede huset, var meget ude om selv at få lysestumperne, så vi fulgte hele tiden hendes

misbilligende blik, hver gang det var lykkedes os at få fat i en lysestump.
Der var forskellige lege, og der var faktisk bestemte mænd, som tog sig af at gå rundt om juletræet med os og bagefter lege med os. Jeg husker især mejeribestyreren på missionsfolkenes mejeri, Skårup Mejeri. Hai va vendelbo (han var), og vi syntes, at det lød sjovt, når hai (han) læste op og fortalte historier.

Jeg tror nu nok alligevel, at de gamles og børnenes juletræ strakte sig over både eftermiddag og aften.

Karlemøder og pigemøder
Når man var konfirmeret, så gik man jo ikke længere til børnenes juletræ.

Nå, så var der jo også "kålemøderne" (karlemøderne) og pigemøderne, som man kunne gå til, når man var konfirmeret. Det var også bibelmøder, men de var adskilte og blev holdt på to forskellige aftener, for at "passe på dem ung`", men karlene vidste jo nok, hvornår der var pigemøder. Det var jo KFUM og -K. De blev holdt rundt om i hjemmene. Men det kunne jo alligevel hænde, at de unge kom galt afsted. Jeg kan huske, at min legekammerat Kristian skulle betro mig noget, men jeg måtte ikke sige det til nogen. Det var om hans kusine. "Hen ska ha en bette". Han kunne ikke rigtig tale rent, men han havde hørt noget derhjemme. Det har jo altid uanset religion, været en stor skam for familien, at en ung ugift pige skulle have et barn, men den unge mand talte man sjældent om. Hun blev sendt væk på et eller andet hjem i Aarhus, "Bethesda" tror jeg det hed, eller noget i den retning.

Men det kunne jo også hænde for de såkaldt gode piger. De hørte også til dem, der skulle omvende folk. Således blev min søster Lisse "holdt op" på vejen hjem fra et møde. En ung pige ville have Lisse med hjem til et eftermøde, og da Lisse ikke ville med hjem, stillede damen sig op foran Lisse midt på vejen og bad højt for Lisses sjæl. En anden ung pige var også aktiv en sådan aften og standsede Lisse og bebrejdede hende hendes "syndige liv" og at hun havde "for meget med drengene at gøre". Min søster var ganske vist meget livlig i den henseende og løb meget ude om aftenen, men hvad hun lavede, ved jeg ikke. Men min søster bebrejdede den unge pige, at hun jo ikke var bedre selv. Det slog pigen hen med, at det skam var noget andet, for det var kun hendes fætre o. s. v.

Men ak og ve. Pludselig blev pigen syg en dag af kvalme, og lægen sendte hende på sygehuset. Så var han vel fri for at fortælle forældrene sandheden. Her konstaterede man, at hun var gravid, og det blev til meget snak, for hun havde åbenbart haft med mange at gøre. Faderen indkaldte mange af byens karle til samtaler i middagsstunden, og der var mange karle, der blev bange og hvide i hovedet. Men det viste sig til slut, at det var en fætter, der var far til det ventede barn. Det var sket under en guldbryllupsfest i familien. Pigen i sig selv var såmænd en sød og rar pige på min alder, men missionen og byens moralkodex havde vel budt hende at vidne. Kondomer kunne sagtens købes dengang, men det var mere vanskeligt at få dem, de solgtes hos bl. a. barberere og pr post i "diskrete forsendelser", og hvem ugift var så dristig dengang, brevene uden afsenderadresse med forudbetaling i frimærker eller pengesedler med sølvpapirindlæg, for postvæsnet gennemlyste brevene, var jo let genkendelige, når man bare havde set dem én gang. Det hændte jo, at posten afleverede sådanne breve til karlene på køkkenbordet sammen med vores post, og så kunne alle jo følge med i udviklingen.

Nå, men snakken gik jo livligt om den unge gravide pige i byen, ja, der var nogle, der i dyb alvor talte om jomfrufødsel, men tidligere omtalte Kristine slagter, der selv var ugift og søndagsskolelærer, sagde rent ud, at hun nu altid havde regnet med, at "der skulle to til den slags".

Min søster Lisse blev til sidst selv indfanget ved et sådant eftermøde, det var hos Peter Knudsen i Skaarup, og trak ud til kl. 3 – 4 om natten. Jeg var også selv sammen med nogle andre unge mænd med, men nogle af os havde forladt mødet, dels fordi det trak ud, og dels fordi det ikke tiltalte os. Jeg har aldrig kunnet med den slags sværmeri og massesuggestion og masseomvendelser, eller hvad man nu kalder det. Nu 45 år senere, hvor dette skrives, er det ikke anderledes. For mig er kristendom, hvad Det nye Testamente beretter, og jeg tror, at det er her og nu, det drejer sig om, dette om vi ellers kan tro på de fire evangelisters beretninger, der er nedskrevet 40 år efter Jesu død, hvad der dog ikke er nogen lang tid, når jeg betænker, hvad jeg nu nedskriver 45 – 55 år efter og oplever det, som var det i går. …

Kvindesyn
Da jeg studerede i København, var der en af vores kammerater, i øvrigt sjællænder, der ofte stak følgende svada ud: "Fælles kaffebord og samleje bagefter". Det skulle jo være en morsomhed, og vi morede os da også hver gang, men jeg forstod den først rigtigt nu mange år bagefter, da jeg her i Thy i avisen så en af Indre Missions annoncer, hvor man skrev, at der efter mødet var "fælles kaffebord og sanglege bagefter". Sanglege er jo den tilladte substitut for den forbudte syndige dans, hvor man kunne komme for tæt på hinanden og "få pirringer", jo, de har altid haft stærke følelser i Indre Mission…

Det var i min drengetid forkasteligt, at kvinder lod deres hår klippe kort, man skulle have knude i nakken, de måtte ikke gå i lange bukser, som var herretøj og afslørede for meget af kvindens anatomi, kosmetik var ilde set, kvinder måtte ikke ryge tobak, ikke gå i korte kjoler eller andet udfordrende tøj…

Bemærkelsesværdig var også Indre Missions modstand mod kvindelige præster i midten af dette århundrede. Man henviste til Paulus, ja, nogle spurgte i fuldt alvor, hvad der ville ske, hvis præsten blev gravid i præstekjolen, hvad ville mænd ikke tænke? Eller tænke på i kirken? Jo, livets naturlighed har altid været betragtet med skamfuldhed…

Nye tider…
Jeg har senere besøgt Kejlstrup nogle gange og talt med Carl Laursen på Fogedgården om, hvad der er sket i byen siden min tid. Carl Laursen kom til byen i 1941, og efter nogle år som "tilflytter" blev han formand for missionshuset og som sådan mente han, at tiden var kommet til en modernisering af huset. Så han begyndte at arbejde for, at huset fik indlagt vand og fik moderne sanitære forhold som "træk og slip" og håndvaske o. s. v.
Dette faldt ikke i god jord hos "de indfødte", og en tilflytter skal ikke komme og kritisere – "it kom å kritisier wos… det ka wal blyw, som det hiele tien hå wåt".

Carl Laursen udarbejdede en plan, hvorefter det hele skulle koste 2000 kr. med frivillig arbejdskraft. "Ja, det skal nu nok komme til at kost 3000 kr", var Albert Knudsens kommentar.

Carl Laursen havde beregnet, at man kunne slette den ene af de to indgange og bruge pladsen til toiletter og håndvaske o. s. v. Men her meldte Axel Sørensen, Justegården, sig som modstander: ”Har du måske tænkt dig, at mænd og kvinder skal gå ind ad den samme dør?” Ja, det havde Carl Laursen faktisk. ”Har du så også tænkt dig, at de skal sidde sammen i salen?” Ja, det havde Carl Laursen faktisk også, og sådan blev det. ”Jo, der var rigtig nok kommet nye folk til byen”, som der blev sagt. Carl Laursen havde vist været i byen i 30 år på det tidspunkt.

Dagen kom, hvor der skulle graves til rør de 200 meter fra byen til huset, og til septiktank. Folk lurede lidt på hinanden, men snart var der så mange folk, at de knap kunne komme til for hinanden og i løbet af en eftermiddag var gravearbejdet færdigt. Da man ville betale ”Jasse”, cementstøber Johs. Klemen, for rørene, ville han ingen penge have, så det hele endte med at koste 1200 kr.

Da jeg var i Kejlstrup sidst, det var i 1985, kikkede jeg ind ad vinduerne og fandt alt forandret. De rosakalkede vægge er beklædt med træ, og det gælder også den store prædikestol. Der er nu indlagt elektricitet, men der er stadigvæk en fast monteret petroleumslampe på talerstolen. Der er også kommet tæppe over hele gulvet, og skriftstederne på væggene er væk. De mange umagelige bænke findes ikke mere, de fyldte ellers tidligere hele salen op. Nu findes nogle borde og stole og enkelte af de mere magelige bænke fra den lille sal. Så vidt jeg kunne se, er der også installeret store oliekaminer i stedet for den store kakkelovn.

Hele denne modernisering er bekostet af Karl Petersens (min onkel I. P. Petersens bror) enke Sigrid (amtsrådsmedlem Jens Sørensens datter), der testamenterede 1/3 af sin arv til missionshuset.

Carl Laursen fortæller, at der nu kun er ca. fire møder om året. Heraf er der stadig den store juletræsaften, og som noget helt nyt fælles kaffebord Sct. Hansaften efter bålet. Sct. Hansaften havde afløst den tidligere Valborgaften, der faldt 30. april, hvor det endnu oftest var koldt og vådt, men bålet er stadigvæk oppe i grusgraven på Stensbjerg. Der kommer op til 100 mennesker til kaffen efter bålet, også folk, der aldrig ville tænke på at sætte deres ben i missionshuset. Tilmed er befolkningsunderlaget jo svundet stærkt ind ved den almindelige affolkning af landområderne. Der er ikke mange børn mere, og næsten ingen piger og karle som medhjælpere på gårdene, og de mange håndværkere og forretningsdrivende er også en saga blot.

Efterskrift ved Vilfred Friborg Hansen:
Kejlstrup missionshus er for længst solgt til private – det er sket engang i 1990´erne. I en periode blev huset brugt som lager til spillemaskiner. Jeg besøgte daværende formand for Indre Mission i Kejlstrup Rudolf Knudsen i 1989, hvor huset endnu var i funktion, og han fortalte følgende om situationen på daværende tidspunkt – altså 1989[2]:

"Vi har stadigvæk den årlige juletræsfest i huset, og den samler stadigvæk mange familier fra området. Øvrige arrangementer er mere tilfældige.

Tilflyttere i Kejlstrup er godt integrerede i byens liv – men de slutter ikke op om Indre Mission. Protokollen er ført sidste gang i 1963. Formand i 1960´erne var min nabo, Carl Laursen. Derudover var de bærende kræfter købmand Rasmussen, bager Mikkelsen og Aksel Sørensen fra Justegården.

Vi arvede nogle penge midt i 1970´erne og brugte dem til istandsættelse af huset. Indtil 1976 havde vi en gang om året hentet havsand til at sprede på bræddegulvet.

Bestyrelsen ophørte at fungere i 1960´erne. Omkring 1970 blev jeg formand efter Carl Laursen. Jeg fik til opgave at udpege bestyrelsen. Ole Laursen blev næstformand, Anna Foged kasserer. Anna er nu holdt op, så nu er jeg også kasserer.

I spørgsmål om huset rådfører jeg mig især med Carl Laursen.

Der er stadigvæk en 10 – 12 af de gamle lokale familier, der er parate til at støtte, når der skal samles penge ind. Også selv om de ikke alle sammen bekender sig til IM".

Der var ikke tale om at nedlægge huset i 1989, selv om mange fra Kejlstrup på det tidspunkt har søgt til det "nye" missionshus (bygget 1955) på Ceresvej i Rønde. 5 – 6 år senere måtte missionsfolkene i Kejlstrup dog opgive ævred og sælge missionshuset til private. Det er sket omkring 1995.

[2] Gengivet fra Vilfred Friborg Hansen: "Missionshusene på Røndeegnen", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 9, 1989, s. 99.

NOTER:

i..... Karl Nielsen, 15. juli 1998, er ikke i tvivl om dette.
ii..... Folk og Liv på Røndeegnen 9 side 82.
iii..... Folk og liv 9 side 83.
iv..... Mostrups vejviser
v..... Se f.eks. historien bag bageriet i Thorsager i Folk og liv på Røndeegnen bind 9 side 69 ff.
vi..... Ellen og Dorthea Svendsen konkurrerede som kogekoner. De var knagende dygtige begge to, fortæller Ole Laursen juli 1998.
vii..... Ole Laursen fortæller også, at Jens havde et stift ben, og at børnene derfor var lidt bange for ham. Hans mælkevogn og en anden holdt altid ind til købmanden og gjorde et længere holdt der.
viii..... Johs. Nielsen
ix..... Johs. Nielsen
x..... Stig Tang Petersen: Feldballe skoles historie - brudstykker af en landsbyskoles dagbog, 1995, side 40-41.
xi..... Stig Tang Petersen op. cit. side 42.
xii..... Stig Tang Petersen s. 45, skolebillede fra 1932 i Dagbladet Djursland (lånt af Jette Nielsen, Kejlstrup) viser 35 elever.
xiii..... Stig Tang Petersen side 41.
xiv..... Stig Tang Petersen side 47.
xv. Mostrups vejviser 2001: ejere nu K. Steen og N. Søborg
xvi..... Johs. Nielsen.
xvii..... Mostrups vejviser.
xviii..... Grethe og Johs. Nielsen 3. juli 1998
xix..... Karl Nielsen.
xx..... Folk og liv på Røndeegnen 5, side 79-80.
xxi..... Mostrups vejviser.
xxii..... Oplysninger fra Musse Moesmand 1991.
xxiii..... H. I. F. C. Matthiesen: En sognepræst. Nogle træk af præsten A. Buschs liv og virke. Lohse 1931, side 180-181.
xxiv..... En sognepræst op. cit. s. 181.
xxv..... side 188
xxvi..... Rudolf Heilmann, samlet og udgivet af F. Pallesen, Lohse 1944.
xxvii..... side 30
xxviii..... Højskolebladet juni 1894
xxix..... Kr. Holm: En gammel degns oplevelser, Lohse 1928, side 19.
xxx..... Folk og liv på Røndeegnen 4, side 27-30.
xxxi..... Samtale 1. august 1991.
xxxii..... Folk og liv på Røndeegnen 9, side 99.